

CZU: 94(478):321.64

DOI: <https://doi.org/10.67457/asasm.26.23.01>

COMPLICITATEA OAMENILOR DE ARTĂ LA CRIMELE COMUNISMULUI. STUDIU DE CAZ

Simion CARP¹

Mihail DAVID²

THE COMPLICITY OF PEOPLE OF THE ARTS IN THE CRIMES OF COMMUNISM. A CASE STUDY

Simion CARP¹

Mihail DAVID²

Promovarea culturii memoriei victimelor represiunilor politice reprezintă un obiectiv care poate fi realizat cu participarea cadrelor didactice, cercetătorilor științifici, personalităților notorii, precum și victimelor reabilitate ale represiunilor politice. Doar în așa mod generația tânără va conștientiza riscurile generate de regimul totalitar sovietic și calvarul prin care au trecut victimele acestui regim. În același timp pot apărea situații confuze, când unele persoane ce sunt prezentate atât în istoria locală cât și în publicații naționale drept victime ale represiunilor politice, în realitate au fost propagandiști sovietici care au justificat crimele comunismului, discreditând astfel statutul de victimă a represiunilor politice.

În acest context se menționează că pe rafturile bibliotecilor publice sunt o mulțime de cărți editate în perioada sovietică, care păstrează în interiorul lor amprenta comunismului. Mai grav e că unii autori ai acestor „opere literare” se declară la etapa actuală mari apărători ai demnității naționale, în realitate fiind niște pseudopatrioți care au profitat de nomenclatura sovietică, iar actualmente de conjunctura politică. Astfel, unica soluție de a schimba situația este desovietizarea mediului în care locuim. Doar în asemenea condiții pot fi promovate valorile democratice, naționale și europene, iar adevărul istoric va fi restaurat doar prin deconspirarea profilului moral și a faptelor ilicite comise de aceștia împotriva propriului popor.

Cuvinte-cheie: regim totalitar-comunist, crimele comunismului, victimele represiunilor politice, propagandă comunistă, îndoctrinare marxist-leninistă, proletcultism, conștiință națională.

Abstract: Promoting the culture of remembrance of the victims of political repression is a goal that can be achieved with the participation of teaching staff, scientific researchers, well-known public figures, as well as rehabilitated victims of political repression. Only in this way will the younger generation become aware of the risks generated by the Soviet totalitarian regime and the ordeal endured by the victims of this regime. At the same time, confusing situations may arise when certain persons who are presented, both in local histories and in national publications, as victims of political repression were, in reality, Soviet propagandists who justified the crimes of communism, thereby discrediting the status of victims of political repression.

In this context, it should be noted that the shelves of public libraries hold a great many books published during the Soviet period which still bear the imprint of communism within them. What is more troubling is that some of the authors of these “literary works” now present themselves as great defenders of national dignity, when in reality they were pseudo-patriots who took advantage of the Soviet nomenclature and, at present, of the political conjuncture. Thus, the only solution for changing this situation is the desovietization of the environment in which we live. Only under such conditions can democratic, national and European values be promoted, and historical truth restored, only by unmasking the moral profile and the unlawful acts committed by such persons against their own people.

Keywords: totalitarian-communist regime, crimes of communism, victims of political repression, communist propaganda, Marxist-Leninist indoctrination, proletcultism, national consciousness.

¹ Profesor universitar, doctor în drept, cercetător științific principal, Institutul de Cercetări Științifice și Drept Comparat, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>), e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: carpsimion@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4772-8325>

University Professor, PhD in Law, Principal Researcher, Institute of Scientific Research and Comparative Law, “Ștefan cel Mare” Academy of the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Moldova (ROR: <https://ror.org/036kvxa54>), e-mail: academia@mai.gov.md; e-mail: carpsimion@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4772-8325>

² Doctor în drept, Asociația Internațională a Polițiștilor. Secția Română, Constanța, România; e-mail: david_mihail@yahoo.com; ORCID ID: 0000-0001-6779-2485

PhD, IPA Romania, Constanta, Romania; e-mail: david_mihail@yahoo.com; ORCID ID: 0000-0001-6779-2485

INTRODUCERE

În ultimii ani, Republica Moldova a făcut pași importanți în direcția restabilirii adevărului istoric prin publicarea sistematică a listelor cu persoane reabilite în temeiul Legii nr.1225 din 8 decembrie 1992. Procesul vizează cetățenii care, începând cu 7 noiembrie 1917, au locuit pe actualul teritoriu al țării și au devenit victime ale mecanismelor represive din cadrul regimului totalitar comunist, manifestate prin: privări ilicite de libertate, deportări, expulzări, pe motive politice, naționale sau sociale. În fiecare an au loc activități comemorative consacrate victimelor represiunilor politice, la care participă tot mai mulți cetățeni ai Republicii Moldova, iar pe 23 august este marcată Ziua europeană a memoriei victimelor stalinismului și nazismului, în timpul căreia participanții la solemnitate se asociază cu populația țărilor europene și condamnă regimurile totalitare. Prin Hotărârea Guvernului nr. 395/2025 a fost adoptat planul de acțiuni pentru anii 2025-2028 privind promovarea culturii memoriei victimelor represiunilor politice comise de către regimul totalitar comunist pe teritoriul Republicii Moldova în perioada 1917-1989. Amintim că în baza art.3 al Legii nr.1225/1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice au fost stabilite principiile reabilitării. Astfel: „Sunt declarate nevinovate și urmează a fi reabilite în fața societății și reintegrate în drepturi, indiferent de locul lor de trai în prezent, toate persoanele care, în perioada dintre 7 noiembrie 1917 și 23 iunie 1990, au fost supuse represiunilor politice pe teritoriul actualei Republici Moldova, precum și cetățenii Republicii Moldova, supuși represiunilor politice pe teritoriul altui stat. Totodată conform Art. 8 al Legii Nr. 1225 din 08.12.1992, Deciziile de reabilitare adoptate de către organele de stat de resort până la intrarea în vigoare a prezentei legi sunt valabile și după punerea ei în aplicare. Persoanele reabilite anterior beneficiază de toate drepturile prevăzute de prezenta lege” [1].

INTRODUCTION

In recent years, the Republic of Moldova has taken important steps toward restoring historical truth through the systematic publication of lists of persons rehabilitated under Law No. 1225 of 8 December 1992. The process concerns citizens who, from 7 November 1917 onward, resided on the present-day territory of the country and became victims of the repressive mechanisms of the totalitarian communist regime, manifested through unlawful deprivation of liberty, deportations and expulsions on political, national or social grounds. Every year commemorative events dedicated to the victims of political repression are held, attended by an increasing number of citizens of the Republic of Moldova, and on 23 August the European Day of Remembrance for Victims of Stalinism and Nazism is marked, during which participants in the solemn observance join with the populations of European countries in condemning totalitarian regimes. Through Government Decision No. 395/2025, the action plan for 2025-2028 was adopted for promoting the culture of remembrance of the victims of political repression committed by the totalitarian communist regime on the territory of the Republic of Moldova during the period 1917-1989. We recall that, under Article 3 of Law No. 1225/1992 on the rehabilitation of victims of political repression, the principles of rehabilitation were established. Thus: “All persons who, between 7 November 1917 and 23 June 1990, were subjected to political repression on the territory of the present-day Republic of Moldova, as well as citizens of the Republic of Moldova subjected to political repression on the territory of another state, are declared innocent and shall be rehabilitated before society and reinstated in their rights, regardless of their current place of residence. At the same time, under Article 8 of Law No. 1225 of 8 December 1992, rehabilitation decisions adopted by the relevant state bodies prior to the entry into force of this law remain valid after its implementation. Persons previously rehabilitated shall enjoy all the rights provided for by this law” [1].

METODE ȘI MATERIALE APLICATE

În limitele de studiu ale acestui articol, au fost aplicate metodele: istorică, analiza, sinteza, comparația și conștientizarea logică. De asemenea au fost utilizate publicații ale savanților din domeniu, materiale de arhivă și legislația relevantă.

DISCUȚII ȘI REZULTATE OBTINUTE

E necesar să menționăm că în planul de acțiuni pentru anul 2025-2028 privind promovarea culturii memoriei victimelor represiunilor politice este inclus un punct foarte important, care se referă la combaterea narativelor false cu privire la justificarea represiunilor și interzicerea simbolurilor de glorificare a atrocităților comise de către regimurile totalitare. Este un obiectiv care poate fi realizat cu participarea unor cadre didactice, cercetători științifici, personalități notorii și victime reabilite ale represiunilor politice. Doar în așa mod generația tânără va conștientiza riscurile generate de regimul totalitar sovietic și calvarul prin care au trecut victimele acestui regim. Am considerat necesar să publicăm un studiu de caz, în baza materialelor de arhivă care vin în contrast cu datele biografice publicate de unii autori în diverse lucrări cu privire la omul de artă Gheorghe Timofte. Așadar, în articolul „Circumspecțiile unui fost deținut politic”, autorul A. Vicu scrie: „Se împlinesc, pe 20 februarie, 110 ani de la nașterea (1912-1986) pedagogului, dramaturgului și omului de teatru Gheorghe Timofte” [2, p. 52]. Este vorba de „Timofte Gheorghe A. (n.1912). Condamnat în 1948 la 10 ani de muncă silnică sub acuzația de „agent al serviciului român de contraspionaj”. Cauza a fost clasată în 1960” [3, p. 342].

În istoria satului de baștină Cârpești, raionul Cantemir, se menționează următoarele: „Gheorghe Af. Timofte (1912-1986). Român-basarabean, fiu de țăran cârpeștean. Scriitor și dramaturg. Nefiind pe placul comuniștilor, este învinuit că lăuda în piesele sale trecutul și că a fost locotenent în armata română. În 1949 este arestat la Chișinău și condamnat la 25 ani

METHODS AND MATERIALS APPLIED

Within the scope of this article, the following methods were applied: historical, analysis, synthesis, comparison and logical reasoning. Publications by scholars in the field, archival materials, and relevant legislation were also used.

DISCUSSION AND RESULTS OBTAINED

It should be noted that the 2025-2028 action plan on promoting the culture of remembrance of the victims of political repression includes a very important point concerning the countering of false narratives that justify the repressions and the prohibition of symbols glorifying the atrocities committed by totalitarian regimes. This is a goal that can be achieved with the participation of teaching staff, scientific researchers, well-known public figures, and rehabilitated victims of political repression. Only in this way will the younger generation become aware of the risks generated by the Soviet totalitarian regime and the ordeal endured by the victims of this regime. We considered it necessary to publish a case study, based on archival materials, which contrasts with the biographical data published by certain authors in various works about the man of the arts Gheorghe Timofte. Thus, in the article “The Circumspections of a Former Political Prisoner,” the author A. Vicu writes: “On 20 February, 110 years will have passed since the birth (1912-1986) of the educator, playwright and art professional Gheorghe Timofte” [2, p. 52]. This refers to “Timofte Gheorghe A. (b. 1912). Sentenced in 1948 to 10 years of hard labor on the charge of being an ‘agent of the Romanian counter-espionage service.’ The case was closed in 1960” [3, p. 342].

In the history of his native village of Cârpești, Cantemir district, the following is stated: “Gheorghe Af. Timofte (1912-1986). A Romanian-Bessarabian, son of a Cârpești peasant. Writer and playwright. Being disliked by the communists, he was accused of praising the [Romanian] past in his plays and of having been a lieutenant in the Romanian army. In 1949 he was arrested in

de detenție. E înfundat în „Minlag”-ul din Komi, unde se află mai bine de 6 ani de zile. După moartea lui I. Stalin este reabilitat” [4, p. 71].

Reiese că protagonistului i s-a incriminat propaganda antisovietică pentru că lăuda în piesele sale trecutul basarabenilor sub administrația română, lucru negat de fapt chiar de Gheorghe Timofte în materialele de arhivă care au fost desecretizate. În continuare din aceeași lucrare aflăm că „S-a născut Gheorghe Timofte la 20 februarie 1912 la Cârpești în familia lui Tănase și a Ecaterinei Timofte, țărani de viță veche, plugari îndrăgostiți de glie. Gheorghieș creștea băiat frumos, vesel și cam iute din fire. În anul 1920 pășește pragul școlii din sat, învățând carte românească la învățătorul și directorul școlii Victor Dobrescu. După terminarea școlii primare își prelungește studiile la Liceul din Cahul, apoi la Academia Comercială de la București. Fiind student, participă activ la cercurile de artiști amatori. Visa să devină artist. Începe a scrie mici scenete din viața studenților. După satisfacerea serviciului militar, se antrenează în politică. A stat un timp și la Doftana. Ieșind la libertate, nu-și prea schimbă convingerile. Se repatriază în Basarabia ocupată de ruși și, vorba părintelui Vasile Țepordei, „o face pe comunistul”. În 1945 este angajat ca profesor de limba maternă la Școala Pedagogică din Cahul, unde activează până în anul 1949” [4, p. 155].

În acest alineat apar informații care nu sunt confirmate de materialele din arhivă. Cercetând documentele desecretizate am constatat că Gh. Timofte nu a fost deținut în penitenciarul „Doftana”, ci doar a făcut referință la această închisoare în una din piesele sale. La acest subiect vom reveni pe parcurs. Autorul A. Vicu scrie că dispunând deja de o anumită experiență didactică, în anii 1945-1949 a predat „limba și literatura moldovenească” la Școala Medie nr. 2 și la Școala Pedagogică din Cahul. Profesionalismul și abnegația lui Gh. Timofte au fost relevate de câteva ori în raportul Secției Rationale de Învățământ pentru anul de studii

Chișinău and sentenced to 25 years’ detention. He was confined in the ‘Minlag’ in Komi, where he remained for more than 6 years. After the death of I. Stalin he was rehabilitated” [4, p. 71].

It emerges that the protagonist was accused of anti-Soviet propaganda for praising, in his plays, the Bessarabians’ past under Romanian administration — a claim in fact denied by Gheorghe Timofte himself in archival materials that have since been declassified. Further on, from the same work, we learn that “Gheorghe Timofte was born on 20 February 1912 in Cârpești, in the family of Tănase and Ecaterina Timofte, peasants of old stock, plowmen in love with the land. Little Gheorghieș grew into a handsome, cheerful and rather quick-tempered boy. In 1920 he crossed the threshold of the village school, learning to read Romanian under the teacher and school director Victor Dobrescu. After finishing primary school, he continued his studies at the Cahul lyceum, then at the Commercial Academy in Bucharest. As a student, he actively took part in amateur theatre circles. He dreamed of becoming an actor. He began writing short sketches about student life. After completing his military service, he became involved in politics. He spent some time at Doftana [prison] as well. Upon being released, he did not much change his convictions. He returned to Bessarabia, then occupied by the Russians, and, in the words of Father Vasile Țepordei, ‘played the communist.’ In 1945 he was hired as a teacher of the native language at the Pedagogical School in Cahul, where he worked until 1949” [4, p. 155].

In this passage there appears information that is not confirmed by the archival materials. Having examined the declassified documents, we found that Gh. Timofte was never held in the Doftana penitentiary; he merely made reference to that prison in one of his plays. We shall return to this subject later. The author A. Vicu writes that, already possessing a certain amount of teaching experience, in the years 1945-1949 he taught “the Moldovan language and literature” at Secondary School No. 2

1945/46, în raportul directorului Școlii Pedagogice, P. Rașcov, cu privire la activitatea instituției respective în 1946/47. Gh. Timofte este remarcat printre cei mai buni profesori, care s-au încadrat cu dăruire în procesul de avansare a nivelului de cunoștințe al elevilor. Aprecierea era argumentată prin faptul că, nedispunând de manuale și programe de învățământ, tov. Timofte aplica texte din revista „Octombrie” (publicație a Uniunii Scriitorilor din RSSM – n. n.). Este exigent față de sine și față de elevi, detalia în continuare P. Rașcov. Analizând sistematic erorile comise de către elevi, a reușit să aprofundeze cunoștințele acestora în domeniul ortografiei limbii moldovenești. Elevii săi au asimilat bine materialul, fapt confirmat de notele obținute la examenele de promovare, de răspunsurile lor orale fluente. Menționăm și succesele realizate la studierea limbii moldovenești de către elevii din clasele ruse. Tov. Timofte e răbdător, intransigent și obiectiv, explică într-o formă accesibilă noțiuni din cele mai complicate. Lecțiile sale sunt dinamice și interesante, chestionările-i se disting prin profunzime și multilateralitate. Tov. Timofte se bucură de respectul și încrederea elevilor... Tentațiile-l literare au fost remarcate și de nominalizatul P. Rașcov, care în una din informațiile prezentate Ministerului Învățământului relatează că piesa lui Gh. Timofte „Noaptea durerii” se învrednicise de un premiu în cadrul unui concurs republican de dramaturgie, alt text dramatic, „Răscoala”, fiind înaintat la un concurs unional de literatură [2, p. 52].

Chiar dacă autorul Vasile Balan menționează că Gh. Timofte „o făcea pe comunistul”, în continuare subliniază că acesta, „Fiind denunțat, este arestat de kaghebiști și judecat ca „dușman al norodului” la 25 de ani privațiune de libertate. Timp de 8 ani s-a aflat ca deținut politic în închisorile din Komi” [4, p. 155].

Pentru a clarifica lucrurile am considerat necesar să publicăm un document identificat în materialele de arhivă desecretizate. Este vorba de o scrisoare adresată „Procurorului General al URSS, or. Mosco-

and at the Pedagogical School in Cahul. Gh. Timofte’s professionalism and dedication were highlighted several times in the report of the District Department of Education for the 1945/46 school year, and in the report of the director of the Pedagogical School, P. Rașcov, on the activity of that institution in 1946/47. Gh. Timofte is noted among the best teachers, who dedicated themselves to raising the level of the pupils’ knowledge. This assessment was justified by the fact that, lacking textbooks and curricula, comrade Timofte used texts from the journal “Octombrie” [October] (a publication of the Writers’ Union of the MSSR – author’s note). He is demanding of both himself and his pupils, P. Rașcov further detailed. By systematically analyzing the errors made by pupils, he managed to deepen their knowledge of Moldovan spelling. His pupils absorbed the material well, as confirmed by the grades obtained in promotion examinations and by their fluent oral answers. Also worth mentioning are the successes achieved in teaching the Moldovan language to pupils from Russian-language classes. Comrade Timofte is patient, uncompromising and objective, explaining even the most complicated notions in an accessible way. His lessons are dynamic and interesting, and his questioning stands out for its depth and thoroughness. Comrade Timofte enjoys the respect and trust of his pupils... His literary inclinations were also noted by the aforementioned P. Rașcov, who, in one of the reports submitted to the Ministry of Education, stated that Gh. Timofte’s play “The Night of Sorrow” had won a prize in a republic-wide drama competition, while another dramatic text, “The Uprising,” had been submitted to an all-Union literary competition [2, p. 52].

Although the author Vasile Balan mentions that Gh. Timofte “played the communist,” he goes on to note that Timofte, “having been denounced, was arrested by the KGB agents and tried as an ‘enemy of the people,’ [sentenced] to 25 years’ deprivation of liberty. For 8 years he was held as a political prisoner in the camps of Komi” [4, p. 155].

To clarify matters, we considered it

va, de la condamnatul Timofte Gheorghe Afanasie, deținut în închisoarea N1 din or. Chișinău a MAI RSS Moldovenești. Începută pe 5 iulie 1948” [5, p. 71].

Amintim că în acea perioadă persoanele aflate în instituțiile penitenciare sovietice erau supuse torturii și relelor tratamente. În asemenea condiții, deținuții la comanda anchetatorilor acceptau să semneze orice document în care își asumau fapte pe care nu le-au săvârșit. O altă situație era atunci când aceștia înaintau demersuri conducerii Procuraturii Generale a URSS, oferind argumente pentru a-și justifica nevinovăția.

Astfel, în demersul identificat în arhivă se menționează următoarele: „Eu, Timofte Gheorghe Afanasie, m-am născut în anul 1912 într-o familie săracă în satul Cârpești, județul Cahul, naționalitatea moldovean. Noi am fost 10 copii în familie și eu eram mezinul și unicul dintre ei care a făcut școală... La vârsta de 13-14 ani am rămas orfan și am continuat studiile în liceul din Cahul pe cont propriu din sursele ce le obțineam ducând ore particulare și beneficiind de un mic ajutor, pe care îl primeam pentru bunele rezultate la învățătură. Îmi era foarte greu să-mi continui studiile, fiind un copil de țăran, într-un stat capitalist. Din această cauză pe parcursul a doi ani am întrerupt studiile. În anul 1934 am absolvit 8 clase a liceului din or. Bender. În 1935 m-am înscris la Academia comercial-industrială din București... În 1936 am fost recrutat în armata română și un an de zile am satisfăcut serviciul militar în regimentul 68 dislocat în or. Cahul în grad de caporal. În 1937 am continuat studiile în București. M-am înscris în Institutul Administrativ-Tehnic, dorind să obțin o pregătire profesională pentru a face o carieră pe linie administrativă” [5, p. 71].

În continuare Gh. Timofte oferă detalii despre un șir de persoane marcante din România la care s-a adresat după ajutor în diferite perioade ale vieții sale pentru a depăși unele situații dificile: „Din cauza că primeam puțini bani de la orele de meditație (era criză economică), am început să caut

necessary to publish a document identified among the declassified archival materials. It is a letter addressed to the “Prosecutor General of the USSR, Moscow, from the convict Timofte Gheorghe Afanasie, held in Prison No. 1 in Chișinău of the MVD of the Moldavian SSR. Begun on 5 July 1948” [5, p. 71].

We recall that during that period persons held in Soviet penal institutions were subjected to torture and ill-treatment. Under such conditions, detainees, at the investigators’ behest, would agree to sign any document in which they assumed responsibility for acts they had not committed. Another situation arose when they submitted petitions to the leadership of the USSR Prosecutor General’s Office, offering arguments to justify their innocence.

Thus, the petition identified in the archive states the following: “I, Timofte Gheorghe Afanasie, was born in 1912 into a poor family in the village of Cârpești, Cahul county, of Moldovan nationality. There were 10 children in our family, and I was the youngest and the only one of them to attend school... At the age of 13-14 I became orphaned and continued my studies at the Cahul lyceum on my own resources, obtained by giving private lessons and benefiting from a small allowance I received for good academic results. It was very difficult for me to continue my studies, being a peasant’s child in a capitalist state. For this reason, I interrupted my studies for two years. In 1934 I completed the 8 grades of the lyceum in Bender. In 1935 I enrolled at the Commercial-Industrial Academy in Bucharest... In 1936 I was drafted into the Romanian army and for one year performed my military service in the 68th Regiment stationed in Cahul, with the rank of corporal. In 1937 I continued my studies in Bucharest. I enrolled at the Administrative-Technical Institute, wishing to obtain professional training in order to pursue a career in administration” [5, p. 71].

Further on, Gh. Timofte gives details about a number of prominent figures in Romania to whom he turned for help at various times in his life in order to overcome certain difficult situations: “Because I

un alt loc de lucru. Astfel, în luna februarie anul 1937 am aflat din ziare, că tipografia „Apollo” are nevoie de încasator în oraș. Conducător al acestei organizații era generalul în rezervă Rădescu” [5, p. 71-72].

Este vorba de „Rădescu Nicolae (30.03.1874, Călimănești - 16.05.1953, New York). General. A absolvit Academia Militară la București, ajungând general de corp de armată” [6, p. 665].

În altă sursă se menționează că Generalul Nicolae Rădescu „A urmat cariera militară, fiind absolvent al Școlii Militare de Ofițeri, cu gradul de sublocotenent (1 iulie 1898), și al Școlii Speciale de cavalerie (iunie 1900): „E inteligent, stăruitor și cu amorul datoriei sale” (afirma comandantul școlii, mr. Alexandru Averescu)... La mijlocul lunii februarie 1933, generalul Nicolae Rădescu a aderat la Partidul Poporului condus de mareșalul Alexandru Averescu” [7].

În scrisoarea înaintată Procurorului General al URSS, Gheorghe Timofte oferă foarte multe informații despre această personalitate: „În vara anului 1938, după absolvirea Institutului Administrativ m-am adresat la Rădescu pentru o recomandare, ca să mă pot aranja la serviciu. După o perioadă de timp Rădescu mi-a oferit recomandare la o întreprindere RDA – un garaj pentru repararea automobilelor, în calitate de încasator. Rădescu mi-a spus să declar administrației că am fost consilierul lui personal, pentru a avea mai multă credibilitate. Am lucrat conștient în acest garaj un an de zile. În luna septembrie 1939, am fost din nou mobilizat în armată, în aceeași unitate din or. Cahul, Moldova. Acolo am dus o viață plină de lipsuri, comandanții din unitate mă priveau cu ochi răi. Pentru a schimba situația am început să speculez că sunt nepotul generalului Rădescu, contând pe faptul că astfel îmi voi asigura o protecție. Așa și s-a întâmplat. În anul 1940 am expediat o scrisoare lui Rădescu în care îl rugam să mă elibereze din armată, dar ultimul nu a putut să mă ajute pentru că nu era în relații bune cu comandamentul unității unde îmi satisfaceam serviciul” [5, p. 72].

received little money from tutoring lessons (there was an economic crisis), I began to look for another job. Thus, in February 1937, I learned from the newspapers that the ‘Apollo’ printing house needed a cashier in the city. The head of that organization was General (ret.) Rădescu” [5, p. 71-72].

This refers to “Rădescu Nicolae (30 March 1874, Călimănești - 16 May 1953, New York). General. Graduated from the Military Academy in Bucharest, rising to the rank of corps general” [6, p. 665].

Another source notes that General Nicolae Rădescu “pursued a military career, graduating from the Officers’ Military School with the rank of second lieutenant (1 July 1898), and from the Special Cavalry School (June 1900): ‘He is intelligent, persevering and has a strong sense of duty’ (as stated by the school’s commander, Major Alexandru Averescu)... In mid-February 1933, General Nicolae Rădescu joined the People’s Party led by Marshal Alexandru Averescu” [7].

In the letter addressed to the Prosecutor General of the USSR, Gheorghe Timofte provides a great deal of information about this figure: “In the summer of 1938, after graduating from the Administrative Institute, I approached Rădescu for a recommendation, so that I could find employment. After some time, Rădescu offered me a recommendation to a company – RDA, a garage for automobile repairs – as a cashier. Rădescu told me to tell the administration that I had been his personal advisor, in order to gain more credibility. I worked diligently in that garage for a year. In September 1939, I was again mobilized into the army, in the same unit in Cahul, Moldova. There I led a life full of hardship; the commanders in the unit looked upon me with ill will. To change the situation, I began to spread the claim that I was General Rădescu’s nephew, counting on the fact that this would ensure me some protection. It came to pass just as expected. In 1940 I sent a letter to Rădescu asking him to have me discharged from the army, but he was unable to help me because he was not on good terms with the command of the

La cele relatate, Gh. Timofte adaugă: „Recunosc că Rădescu a fost pentru mine un punct de sprijin și eu deseori am profitat de numele lui. El nu mi-a dorit niciun rău, nu m-a implicat în politică și nu a urmărit alte scopuri în raport cu mine. El m-a ajutat pentru că respecta oamenii muncitori cu o înaltă ținută morală. În 1940 pe mine împreună cu alți tineri ne-au trimis la școala de ofițeri în rezervă pe linie administrativă. Un curs succint de 2 luni de zile în or. București. Pe 8 iunie 1940 am devenit ofițer în rezervă al serviciului administrativ în componența unității din Cahul cu acordarea gradului de sublocotenent” [5, p. 72-73].

Se știe că generalul în rezervă Nicolae Rădescu ajuta tinerii basarabeni, pentru că era discipolul mareșalului Alexandru Averescu, originar din Basarabia. Unii dintre acești tineri s-au refugiat pe malul drept al Prutului în anul 1940 când „la 26 iunie, Uniunea Sovietică, profitând de tratatul încheiat cu un an înainte cu Germania (Pactul Ribbentrop - Molotov), a cerut ultimativ României evacuarea imediată a Basarabiei și a nordului Bucovinei” [8, p. 605].

În această perioadă tragică a istoriei românilor, Gheorghe Timofte a procedat altfel. În adresarea sa înaintată în anul 1948 Procurorului General al URSS el se glorifică pentru faptul că a săvârșit crime împotriva trupelor române care în luna iunie 1940 părăseau Basarabia, precum și pentru faptul că în următorul an a făcut propagandă sovietică: „Pe 27 iunie 1940, când am aflat despre eliberarea Basarabiei, am dezertat. Împreună cu un batalion de basarabeni am capturat patru unități de transport pe care le-am transmis Armatei Roșii (până la sosirea căreia am stat ascuns). În 1940-1941 am lucrat învățător în școala primară din satul Colibași, raionul Vulcănești. În această perioadă am desfășurat o activitate amplă politico-culturală în rândul populației. Am scris două piese de teatru, una cu titlul „Cum se alegeau boierii” a fost premiată și distribuită în multe sate și orașe în scop de propagandă. Citeam lecții, referate etc. Toată această activitate am desfășurat-o

unit in which I was serving” [5, p. 72].

To what has been related, Gh. Timofte adds: “I admit that Rădescu was a point of support for me and that I often took advantage of his name. He never wished me any harm, did not involve me in politics, and pursued no other aims with respect to me. He helped me because he respected working people of high moral standing. In 1940, together with other young men, we were sent to the reserve officers’ school in the administrative branch. A brief 2-month course in Bucharest. On 8 June 1940 I became a reserve officer of the administrative service within the unit from Cahul, with the rank of second lieutenant” [5, p. 72-73].

It is known that the reserve general Nicolae Rădescu used to help young Bessarabians, because he was a disciple of Marshal Alexandru Averescu, who was of Bessarabian origin. Some of these young men took refuge on the right bank of the Prut in 1940, when “on 26 June, the Soviet Union, taking advantage of the treaty concluded the year before with Germany (the Ribbentrop-Molotov Pact), issued an ultimatum demanding that Romania immediately evacuate Bessarabia and northern Bukovina” [8, p. 605].

During this tragic period of Romanian history, Gheorghe Timofte acted differently. In his 1948 petition to the Prosecutor General of the USSR, he boasts of having committed crimes against Romanian troops who, in June 1940, were withdrawing from Bessarabia, and of having, the following year, engaged in Soviet propaganda: “On 27 June 1940, when I learned of the liberation of Bessarabia, I deserted. Together with a battalion of Bessarabians, we captured four transport units, which we handed over to the Red Army (until whose arrival I remained in hiding). In 1940-1941 I worked as a teacher in the primary school of the village of Colibași, Vulcănești district. During this period I carried out extensive political-cultural work among the population. I wrote two plays; one, titled ‘How the Boyars Were Elected,’ was awarded a prize and distributed in many villages and towns for propaganda purposes. I gave lectures,

din dragostea față de libertatea pe care am obținut-o, din dragostea față de puterea Sovietică și a ideilor lui Marx - Engels - Lenin - Stalin” [5, p. 73].

Prin mărturiile făcute, Gheorghe Timofte recunoaște că în toate piesele sale lauda puterea sovietică. Cu părere de rău acest lucru se întâmpla tocmai în timp ce mii de oameni erau persecutați, asasinați, condamnați la moarte, deportați etc. A mers la acest act de trădare pentru a-și asigura un trai confortabil, în schimbul loialității față de regimul stalinist.

Ulterior, el scrie cum în vara anului 1941 s-a înrolat voluntar în Armata Roșie: „Când s-a început războiul, eu mă aflam în or. Chișinău la olimpiada republicană. Întorcându-mă în raion m-am prezentat la comisariatul militar, însă acolo mi-au spus că cetățenii cu vârsta de 29 de ani nu sunt supuși mobilizării. Atunci am luat decizia de a mă înscrie voluntar în armata roșie. În centrul raional a fost formată o coloană de 200 de oameni care ulterior sub comanda unui ucrainean, pe care nu-l cunoșteam, s-a îndreptat pe jos în direcția râului Nistru. N-am ajuns bine la Bender, când un milițian călare ne-a spus să ne întoarcem înapoi pentru că în or. Tiraspol deja au pătruns nemții. Eu eram într-o situație critică din cauza că dezertasem din armata română, am transmis ilicit organelor sovietice echipament și armament preluat de la trupele militare române, în timp ce se retrăgeau din Basarabia. Pentru aceste fapte în anul 1940, în lipsa mea, organele judiciare din România m-au condamnat la moarte. Totodată intuim că voi avea mari probleme și pentru faptul că în perioada anilor 1940-1941 am desfășurat o amplă campanie de agitație împotriva boierilor români, a capitaliștilor și a dictaturii fasciste” [5, p. 73].

Evident că pentru a se victimiza, Gheorghe Timofte a exagerat în privința condamnării la moarte. În acest sens oferim o succintă informație cu privire la evoluția Legislației Penale în România în perioada interbelică: „Elaborarea unui Cod penal a fost începută în 1920, adoptarea lui a fost

papers, etc. I carried out all this activity out of love for the freedom I had gained, out of love for Soviet power and for the ideas of Marx-Engels-Lenin-Stalin” [5, p. 73].

Through these confessions, Gheorghe Timofte admits that in all his plays he praised Soviet power. Regrettably, this occurred precisely while thousands of people were being persecuted, murdered, sentenced to death, deported, and so on. He committed this act of betrayal in order to secure himself a comfortable life, in exchange for loyalty to the Stalinist regime.

Later, he writes how, in the summer of 1941, he volunteered for the Red Army: “When the war began, I was in Chișinău at the republic-wide Olympiad. Returning to the district, I reported to the military commissariat, but there I was told that citizens aged 29 were not subject to mobilization. I then decided to enlist voluntarily in the Red Army. In the district center a column of 200 men was formed, which, under the command of a Ukrainian I did not know, set off on foot toward the Dniester river. We had barely reached Bender when a mounted militiaman told us to turn back, because the Germans had already entered Tiraspol. I was in a critical situation because I had deserted from the Romanian army, and I had unlawfully handed over to the Soviet authorities the equipment and weapons taken from Romanian military units as they withdrew from Bessarabia. For these acts, in 1940, in my absence, the Romanian judicial authorities had sentenced me to death. At the same time, I sensed that I would have serious problems also because, during 1940-1941, I had carried out an extensive agitation campaign against the Romanian boyars, the capitalists and the fascist dictatorship” [5, p. 73].

It is clear that, in order to portray himself as a victim, Gheorghe Timofte exaggerated the matter of the death sentence. In this regard we offer some brief information on the development of criminal legislation in interwar Romania: “The drafting of a Penal Code began in 1920; its adoption was delayed until 1936, and it entered into force on 1 January 1937 under the

tergiversată până în 1936 și a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1937 sub guvernarea liberală. Noile reglementări penale au fost sistematizate în trei părți: dispoziții generale, partea I; crime și delikte, partea a II-a; contravenții – partea a III-a. Codul a fost influențat de ideile noi pe care le promova Asociația Internațională de Drept penal, la care era afiliată și România. Codul reieșea din responsabilitatea penală pentru vină, individualizarea pedepsei. În aplicarea sancțiunii, Codul lua în considerație persoana infractorului și gradul de pericol social. Sub influența ideilor noi ale Asociației Internaționale de Drept penal, Codul prevedea măsuri de siguranță în vederea înlăturării recidivei ca: suspendarea pedepsei și eliberarea condiționată... Sancțiunea cu moartea n-a fost prevăzută, continuându-se tradiția istorică a Codului precedent, care de asemenea n-o conținea. Chiar și cei condamnați în procese mari, ca procesul celor 500 (de la Tatarbunar), n-au fost condamnați la moarte, unul doar a fost condamnat la muncă silnică pe viață, care era cea mai grea pedeapsă. Maximumul duratei închisorii corecționale a fost stabilit de 12 ani... După instaurarea regimului Carlist în 1938, în Cod s-a introdus și pedeapsa cu moartea. Răspunderea penală pentru fapte de spionaj a fost intensificată încă în 1930, prevăzându-se sancțiunea de privațiune de libertate pe 20 de ani” [9, p. 174-175].

De remarcat că instanțele de judecată românești au fost tolerante cu basarabienii care au dezertat din Armata Română în anul 1940. Reconstituind cronica acestor evenimente, autorul român Petre Otu a constatat că unii localnici într-adevăr au dezertat din Armata a 4-a Română, în timp ce unitățile militare ale acesteia părăseau Basarabia: „Comandamentele sovietice au exercitat și o agresiune psihologică asupra unităților române. Agitatori de profesie s-au adresat soldaților cu îndemnul de a dezerta și de a întoarce armele împotriva ofițerilor. Cei mai vizați de propagandă au fost militarii originari din Basarabia, aceștia fiind amenințați cu represalii dacă nu pără-

Liberal government. The new penal regulations were arranged in three parts: general provisions, Part I; crimes and misdemeanors, Part II; contraventions, Part III. The Code was influenced by the new ideas promoted by the International Association of Penal Law, to which Romania was affiliated. The Code proceeded from the principle of penal responsibility based on guilt and the individualization of punishment. In applying sanctions, the Code took into account the offender's personality and the degree of social danger. Under the influence of the new ideas of the International Association of Penal Law, the Code provided for security measures aimed at preventing recidivism, such as suspended sentences and conditional release... The death penalty was not provided for, continuing the historical tradition of the preceding Code, which likewise did not contain it. Even those convicted in major trials, such as the trial of the 500 (from Tatarbunar), were not sentenced to death; only one was sentenced to hard labor for life, which was the harshest penalty. The maximum term of correctional imprisonment was set at 12 years... After the establishment of the Carlist regime in 1938, the death penalty was introduced into the Code. Criminal liability for acts of espionage had already been strengthened in 1930, providing for a sentence of deprivation of liberty of up to 20 years” [9, p. 174-175].

It should be noted that the Romanian courts were lenient toward the Bessarabians who deserted from the Romanian Army in 1940. Reconstructing the chronicle of those events, the Romanian author Petre Otu found that some locals did indeed desert from the Romanian 4th Army as its units withdrew from Bessarabia: “The Soviet commands also carried out psychological aggression against the Romanian units. Professional agitators urged the soldiers to desert and to turn their weapons against their officers. The soldiers most targeted by this propaganda were those originally from Bessarabia, who were threatened with reprisals if they did not abandon their units. In their provocative actions, the So-

sesc unitățile. În acțiunile lor provocatoare agenții de influență sovietici au fost ajutați de cetățeni din cele două provincii. Puține dintre manifestări au fost spontane, cele mai multe beneficiind de o pregătire prealabilă, cu utilizarea mijloacelor obișnuite în asemenea situații: înlăturarea din localități a însemnelor românești și înlocuirea lor cu cele sovietice; transmiterea de informații despre trupele române; dezarmarea și chiar molestarea unor militari; răspândirea de manifeste și materiale ce aveau un conținut comunist; organizarea de manifestații de simpatie pentru trupele sovietice; eliberarea deținuților din închisori; însușirea de bunuri ale unităților române și ale instituțiilor publice; crearea de comitete revoluționare și multe altele” [10, p. 420].

Pentru dezertare a fost urmărit penal și Gheorghe Timofte. Din mărturiile sale aflăm că nu a fost condamnat la moarte și nici nu a fost încarcerat în închisoarea Doftana. În perioada anchetei s-a aflat în or. Galați. Nici de această dată nu a ratat ocazia să apeleze după ajutor la generalul Rădescu, povestindu-i acestuia o cu totul altă legendă, care nu corespundea realității. Însă, în scrisoarea adresată Procurorului General al URSS, Gh. Timofte continuă să se victimizeze menționând următoarele: „O perioadă de timp m-am ascuns, iar pe 3 august 1941 am fost arestat de jandarmi. Am fost supus unei terori fizice și morale greu de descris. Pe urmă am fost încarcerat în închisoarea din or. Galați (România). În timpul procesului am hotărât să mă adresez din nou după ajutor la Rădescu, care a fost citat în calitate de martor. El a declarat că mă cunoaște ca pe un om cinstit, care niciodată nu s-a interesat de politică. Probabil cu ajutorul lui Rădescu aș fi putut să scap de pedeapsă, însă peste o lună el a fost condamnat la un an de închisoare în lagărul din Târgu Jiu pentru viziunile sale democratice” [5, p. 73-74]. Se știe că Generalul Nicolae Rădescu a fost „Întemnițat la Târgu Jiu în anul 1942 pentru critici la adresa ambasadorului german Killinger” [6, p. 665].

Nu putem exclude faptul că Gheorghe

viet agents of influence were assisted by citizens from the two provinces. Few of these demonstrations were spontaneous; most were the result of prior preparation, using the usual methods for such situations: removing Romanian insignia from localities and replacing them with Soviet ones; passing on information about Romanian troops; disarming and even assaulting soldiers; distributing leaflets and materials of communist content; organizing demonstrations of sympathy for Soviet troops; freeing prisoners from jails; appropriating the property of Romanian units and public institutions; forming revolutionary committees, and many others” [10, p. 420].

Gheorghe Timofte, as well, was prosecuted for desertion. From his own testimony we learn that he was neither sentenced to death nor imprisoned at Doftana. During the investigation he was in Galați. Once again, he did not miss the opportunity to seek help from General Rădescu, telling him a completely different story that did not correspond to reality. However, in his letter to the Prosecutor General of the USSR, Gh. Timofte continues to portray himself as a victim, stating the following: “For a time I went into hiding, and on 3 August 1941 I was arrested by gendarmes. I was subjected to physical and mental terror difficult to describe. Afterwards I was imprisoned in Galați (Romania). During the trial I decided once again to seek help from Rădescu, who had been summoned as a witness. He stated that he knew me as an honest man who had never taken an interest in politics. I might probably have escaped punishment with Rădescu’s help, but a month later he himself was sentenced to a year’s imprisonment in the Târgu Jiu camp for his democratic views” [5, p. 73-74]. It is known that General Nicolae Rădescu was “imprisoned at Târgu Jiu in 1942 for criticizing the German ambassador Killinger” [6, p. 665].

We cannot rule out that Gheorghe Timofte was helped by General Rădescu in the judicial proceedings. It is clear that he concealed the crimes he had committed against Romanian troops, a fact confirmed by the mild sentence he received. However,

Timofte a fost ajutat de generalul Rădescu în procesul judiciar. Evident că a tănuțit crimele săvârșite contra trupelor române, fapt confirmat de pedeapsa blândă care i-a fost aplicată. Însă, pentru a produce o impresie mai profundă asupra Procurorului General al Uniunii Sovietice, acesta trece în revistă toate acțiunile ilicite pe care le-a comis împotriva Armatei a 4-a Române la sfârșitul lunii iunie 1940, povestind și alte lucruri cu privire la viața lui privată: „Am fost condamnat pentru agitație și propagandă comunistă, pentru dezertare, pentru faptul că am transmis Armatei Roșii unitățile de transport, echipamentul și uniforma română, precum și pentru trădarea statului Român, la 1 an de detenție cu privarea de drepturi pentru un termen de 5 ani și amendă 5000 de lei. În toamna anului 1942 eu am revenit la locul de trai în Vulcănești, domiciliu obligatoriu stabilit de instanța de judecată. Aici locuiam la gazdă pentru că soția m-a părăsit. Nu avea nevoie de un om sărac ca mine, și-a găsit unul bogat. Am reluat lecțiile particulare, pentru a avea surse de existență, însă a venit iarna și din contul lecțiilor eu nu puteam să-mi procur haine călduroase... Având interdicție de a părăsi localitatea am fost nevoit să mă adresez din nou la Rădescu. El, mi-a împrumutat o sumă de 60 000 lei (ulterior i-am restituit-o prin transfer poștal) din care mi-am cumpărat o căruță, cai, utilaj agricol, semințe și în anul 1943 am început să practic agricultura” [5, p. 74].

În mărturiile sale, Gh. Timofte deseori se contrazice. A afirmat anterior că avea interdicția de a părăsi localitatea și mai târziu face următoarele declarații: „În timpul liber l-am vizitat pe Rădescu în București. El mi-a povestit despre legăturile sale cu liderii partidului comunist al României: Constantinescu-Iași, Răducanu și alții, cât și despre constituirea Frontului Democratic Român. Scopul vizitei mele era de a solicita ajutor în procesul penal cu privire la dezertarea mea din armata română și privitor la redobândirea cetățeniei române. Rădescu a spus că la moment el nu mă poate

in order to make a deeper impression on the Prosecutor General of the Soviet Union, he lists all the unlawful acts he committed against the Romanian 4th Army at the end of June 1940, and also recounts other details of his private life: “I was sentenced for agitation and communist propaganda, for desertion, for handing over to the Red Army the transport units, the equipment and the Romanian uniform, and for the betrayal of the Romanian state, to 1 year’s detention with deprivation of rights for a term of 5 years and a fine of 5,000 lei. In the autumn of 1942, I returned to my place of residence in Vulcănești, the compulsory domicile fixed by the court. There I lodged with a host, because my wife had left me. She had no need of a poor man like myself; she found herself a wealthy one. I resumed giving private lessons in order to have a source of income, but winter came and with the proceeds from the lessons I could not afford warm clothing... Being forbidden to leave the locality, I was forced to turn once again to Rădescu. He lent me a sum of 60,000 lei (which I later repaid by postal transfer), with which I bought a cart, horses, farming equipment and seed, and in 1943 I began to practice farming” [5, p. 74].

In his testimony, Gh. Timofte often contradicts himself. He earlier stated that he was forbidden to leave the locality, yet later makes the following statements: “During my free time I visited Rădescu in Bucharest. He told me about his ties with the leaders of the Romanian Communist Party: Constantinescu-Iași, Răducanu and others, as well as about the establishment of the Romanian Democratic Front. The purpose of my visit was to seek help in the criminal proceedings regarding my desertion from the Romanian army and regarding the recovery of my Romanian citizenship. Rădescu said that at that moment he could not help me at all, because he himself was in a critical situation. He advised me to remain calm and to delay the judicial proceedings as much as possible, because other times would soon come. A new Romanian constitution was being prepared. That’s exactly what I did” [5, p. 74].

ajuta cu nimic pentru că singur e în situație critică. M-a sfătuit să păstrez calmul și să tergiversez cât pot procesul judiciar, pentru că degrabă vor veni alte timpuri. Se pregătește o nouă constituție a României. Eu așa și am procedat” [5, p. 74].

În continuare acesta afirmă că generalul Nicolae Rădescu l-a vizitat personal în Basarabia, menționând că „La sfârșitul lunii august anul 1943 Rădescu m-a vizitat în satul Vulcănești unde eu aveam domiciliu obligatoriu. Tot atunci Rădescu mi-a spus că o să am o întâlnire cu o persoană, care luptă pentru o nouă constituție a României și el nu este împotrivă ca întâlnirea să aibă loc la mine acasă. Aproximativ peste 10-15 zile când eu mă aflam la muncă în câmp, un automobil a trecut pe lângă cimitirul din localitate și s-a apropiat de locul unde mă aflam. Din mașină a coborât o persoană necunoscută, care mi-a spus că are ceva personal să-mi comunice, afirmând că este nepotul profesorului Caracostea din cadrul Academiei Comerciale în care am învățat. Eu l-am crezut” [5, p. 74-75].

Nu putem exclude că profesorul la care s-a referit Gh. Timofte poate fi „Caracostea Dumitru (10.03.1879, Slatina - 2.06.1964, București)... Profesor la Universitatea din București (1930-1944)... În 1948, odată cu instaurarea regimului comunist în România, a fost exclus din învățământ. Pe 5 mai 1950 a fost arestat și ținut timp de 5 ani a stat la închisoare fără a fi judecat. În penitenciarul Sighet...” [6, p. 149].

În scrisoare sunt oferite unele amănunte cu privire la întâlnirea cu nepotul profesorului Caracostea: „Ne-am îndepărtat de oamenii ce lucrau în câmp mergând spre o vâlcea. Acolo el mi-a spus că vine direct de la București și face parte din cabinetul lui Antonescu. A spus că se adresează la mine ca la un român de bună credință, un bun patriot și ofițer... Ulterior a început să mă întrebe despre Rădescu, de unde îl cunosc și ce a căutat el pe la mine. Eu nu i-am spus nimic din ceea ce am discutat cu Rădescu, declarând că m-a vizitat doar să vadă cum îmi merg afacerile în agricultură,

He further states that General Nicolae Rădescu visited him personally in Basarabia, noting that “At the end of August 1943, Rădescu visited me in the village of Vulcănești, where I had my compulsory domicile. At that time Rădescu also told me that I would be meeting a person who was fighting for a new Romanian constitution, and that he had no objection to the meeting taking place at my home. About 10-15 days later, while I was working in the field, a car passed by the village cemetery and approached the place where I was. A stranger got out of the car and told me he had something personal to tell me, claiming to be the nephew of Professor Caracostea from the Commercial Academy where I had studied. I believed him” [5, p. 74-75].

We cannot rule out that the professor to whom Gh. Timofte referred may be “Caracostea Dumitru (10 March 1879, Slatina - 2 June 1964, Bucharest)... Professor at the University of Bucharest (1930-1944)... In 1948, with the establishment of the communist regime in Romania, he was expelled from the education system. On 5 May 1950 he was arrested and held for 5 years in prison without trial. In the Sighet penitentiary...” [6, p. 149].

The letter provides some details about the meeting with the alleged nephew of Professor Caracostea: “We moved away from the people working in the field, heading toward a small valley. There he told me that he had come directly from Bucharest and was part of Antonescu’s cabinet. He said he was approaching me as a Romanian of good faith, a good patriot and officer... He then began to ask me about Rădescu — how I knew him and what he had wanted from me. I told him nothing of what I had discussed with Rădescu, claiming that he had visited me only to see how my farming affairs were going, since he had lent me a large sum of money. I was then taken by surprise: he suddenly pulled a pistol from his pocket, pointed it at me and ordered me, ‘Sign here,’ handing me a piece of paper. I do not know what was written on it. I signed because I feared for my life. I was warned that I had to write down everything

pentru că mi-a împrumutat o sumă mare de bani. În continuare am fost luat prin surprindere: el a scos brusc din buzunar un pistol pe care l-a îndreptat spre mine și mi-a ordonat „Semnează aici”, întinzându-mi o hârtie. Ce era scris acolo eu nu cunosc. Am semnat pentru că-mi era frică pentru viața mea. Am fost avertizat că trebuie să scriu tot ce știu despre Rădescu, altfel, după cum a spus el, unde îmi sunt picioarele îmi va sta capul. Pe urmă mi-a transmis trei plicuri și două foi, tipărite la mașina de dactilografiat. A spus să răspund la toate întrebările din chestionar și să le semnez cu numele Vulcănescu. Văzând că sunt profund emoționat a început să mă liniștească. La plecare mi-a indicat să transmit plicurile șefului oficiului poștal din or. Bolgrad, și a promis că va mai veni pe la mine. Eu am înțeles că Rădescu era urmărit. Peste trei zile am plecat în București și i-am povestit totul, prezentându-i foile pe care mi le-a lăsat acel bandit... La mijlocul lunii octombrie anul 1943 am fost vizitat la domiciliu de Caracostea. El nu era mulțumit de răspunsurile mele și a început să mă întrebe repetat ce informații dețin despre Rădescu, amenințându-mă. Eu nu i-am spus nimic privitor la Frontul Democratic Român (așa cum a indicat Rădescu). Despre toate întrebările puse de Caracostea eu l-am informat ulterior pe Rădescu. În noiembrie Caracostea a venit din nou, însă eu nu eram acasă, mă aflam la procesul de judecată cu privire la redobândirea cetățeniei române, care se desfășura în or. Cahul. A lăsat un plic cu două foi, în care eram întrebat dacă în localitate a fost formată organizația teritorială a Frontului Democratic Român și dacă nemții fotografiază soldații români în zdrențe și opinci. Eu am răspuns că nu am auzit despre asemenea lucruri. Mai mult nu l-am văzut pe Caracostea și nu am mai scris nimic” [5, p. 75-76].

Reiese că au fost întreprinse acțiuni pentru a crea o filială teritorială a Frontului Democratic Român cu participarea lui Gh. Timofte. E necesar să remarcăm faptul că în acea perioadă el se arăta deschis pen-

I knew about Rădescu, otherwise, as he put it, ‘where your feet are now, your head will be.’ Afterward he handed me three envelopes and two sheets typed on a typewriter. He told me to answer all the questions in the questionnaire and sign them with the name Vulcănescu. Seeing that I was deeply upset, he began to calm me down. As he left, he instructed me to deliver the envelopes to the head of the post office in Bolgrad, and promised he would come again. I understood that Rădescu was under surveillance. Three days later I went to Bucharest and told him everything, showing him the sheets that bandit had left me... In mid-October 1943 I was visited at home by Caracostea. He was not satisfied with my answers and again began to ask me what information I had about Rădescu, threatening me. I told him nothing about the Romanian Democratic Front (as Rădescu had instructed). I informed Rădescu afterward about all the questions Caracostea had asked. In November Caracostea came again, but I was not at home, being at the trial concerning the recovery of my Romanian citizenship, which was taking place in Cahul. He left an envelope with two sheets, in which I was asked whether a territorial branch of the Romanian Democratic Front had been formed in the locality and whether the Germans were photographing Romanian soldiers in rags and bast sandals. I answered that I had heard nothing of the kind. I never saw Caracostea again and wrote nothing further” [5, p. 75-76].

It follows that steps were being taken to create a territorial branch of the Romanian Democratic Front with the participation of Gh. Timofte. It should be noted that during this period he presented himself as open to cooperation with the Romanian authorities, yet in his letter to the USSR Prosecutor he claims that he only feigned involvement while in reality sabotaging every task he was given: “On 18 January 1944 I was called to the mobilization point in Cahul (the military commissariat), where I received an officer’s uniform with the rank of second lieutenant and a series of tasks... On 10 February 1944 I was includ-

tru colaborare cu autoritățile române, însă în scrisoarea adresată Procurorului URSS acesta declară că doar mima activitatea, iar în realitate sabota toate sarcinile primite: „Pe 18 ianuarie anul 1944 am fost chemat la punctul de mobilizare din Cahul (comisariatul militar), acolo am primit uniformă de ofițer în grad de sublocotenent și o serie de sarcini... Pe 10 februarie 1944 am fost inclus într-o comisie de inspectare, constituită la inițiativa unui șef de la prefectură și a medicului veterinar, pentru a selecta băștinași cu căruțe și cai ce vor fi implicați la repararea drumurilor... Eu pe ascuns îi îndeamnam pe oameni să scoată de la căruțele lor roțile bune și să le înlocuiască cu cele rele etc. Am fost chemat la colonel să prezint un raport cu privire la rezultatele obținute, pentru că mai aveam la dispoziție 2-3 zile, pentru a îndeplini ordinul. Eu am relatat că suntem nevoiți să acceptăm tot transportul care vine din teritoriu, însă nu suntem responsabili pentru selectarea persoanelor și a echipamentului. Atunci am primit indicație să întocmesc lista persoanelor ce poartă răspundere pentru neexecutarea ordinului. Eu am profitat de situație și am scris în denunț precum că de vină sunt primarii, jandarmii, notarii, pretorii. Colonelul a scris pe nota prezentată de mine „De pornit procese penale împotriva primarilor, notarilor, jandarmilor, din satele care nu au trimis căruțe”. În total eu am denunțat 115 șefi de post, jandarmi, notari, primari și 2 pretori” [5, p. 76-77].

Ulterior Gh. Timofte s-a refugiat în România, justificându-și acțiunile în fața Procurorului URSS în felul următor: „Pe 26 martie am văzut că jandarmii adună niște oameni suspecti. Un cunoscut, care lucra în prefectură, m-a anunțat în secret, că toți cei care nu inspiră încredere (printre care și eu) în timpul retragerii românilor din Basarabia vor fi împușcați. Cu ajutorul banilor eu am obținut actele necesare și în noaptea spre 27 martie am luat copilul și cu o căruță am fugit în România, fiindcă la baștină puteam fi ușor arestat. Se controla fiecare pas făcut de mine. Așa am mers ca refugiat din

ed in an inspection committee, set up on the initiative of a prefecture official and the veterinary doctor, to select local residents with carts and horses to be used for road repairs... Secretly, I urged people to take the good wheels off their carts and replace them with bad ones, etc. I was summoned by the colonel to submit a report on the results obtained, since I had only 2-3 days left to carry out the order. I reported that we were obliged to accept all the transport coming in from the territory, but that we were not responsible for the selection of persons and equipment. I was then instructed to draw up a list of those responsible for failing to carry out the order. I took advantage of the situation and wrote in my report that the mayors, gendarmes, notaries and prefects were to blame. The colonel wrote on the note I submitted: ‘Criminal proceedings are to be initiated against the mayors, notaries and gendarmes of the villages that did not send carts.’ In total, I denounced 115 post chiefs, gendarmes, notaries, mayors, and 2 prefects” [5, p. 76-77].

Later, Gh. Timofte took refuge in Romania, justifying his actions before the USSR Prosecutor as follows: “On 26 March I saw the gendarmes rounding up some suspicious people. An acquaintance who worked at the prefecture secretly informed me that all those who did not inspire confidence (myself included) would be shot during the Romanians’ withdrawal from Bessarabia. With the help of money, I obtained the necessary papers, and on the night of the 27th of March I took my child and fled to Romania by cart, since at home I could easily be arrested. My every step was being watched. So, I traveled as a refugee from village to village, without stopping anywhere for long... My situation was difficult, so I was forced to sell my horse, a piglet and other belongings. In July I reached Bucharest, and in order to survive together with my child, who was 3 years old, I got a job as a salesman in a wine shop. I worked there until the arrival of the Red Army” [5, p. 77].

In his testimony, Gh. Timofte claims that the presence of the Red Army gave him a sense of security. In reality, Soviet sol-

sat în sat fără a mă opri pentru mult timp undeva... Situația în care mă aflam era dificilă, astfel că am fost nevoit să vând calul, un purceluș și alte bunuri. În luna iulie am ajuns în București și pentru a putea supraviețui împreună cu copilul meu care avea vârsta de 3 ani, m-am angajat vânzător la un magazin ce comercializa vin. Aici am lucrat până la sosirea Armatei Roșii” [5, p. 77].

În mărturiile sale Gh. Timofte susține că prezența armatei roșii îi inspira un sentiment de siguranță. În realitate militarii sovietici au comis omoruri, jafuri, violuri, tâlhării împotriva populației din România. Referindu-se la acea perioadă, autorul Constantin I. Stan scrie: „În țară..., trupele sovietice se comportau ca forțe de ocupație” [11, p. 63].

Continuând să-și prezinte alibiuri în fața Procurorului General al URSS, Gh. Timofte scrie: „Am luat parte la toate acțiunile desfășurate cu multă formalitate de către frontul democratic. În perioada 15-17 noiembrie am locuit într-o cameră oferită de generalul Rădescu în casa lui, perioadă în care am înțeles că el are alte viziuni privitor la situația creată, iar frazele frumoase lansate de el erau diametral opuse acțiunilor sale. Atunci am înțeles că în realitate el este dușmanul meu și dușmanul poporului meu, și m-am despărțit de el pentru totdeauna. Ulterior am anunțat unii lideri comuniști, să nu aibă încredere în Rădescu, dar ei nu mi-au dat crezare, iar în februarie 1945 el a devenit prim-ministru al României” [5, p. 77].

După cum se menționează în unele surse bibliografice generalul Nicolae Rădescu a fost: „Lider al grupului partidului (naționalist de dreapta) Cruciada Românismului, separat din gruparea Garda de Fier (Legionarii). A fost contra amestecului Germaniei în treburile interne ale României. Prim-ministru al României (1944-1945), l-a avut vicepreședinte al guvernului pe Petru Groza. A încercat să oprească înglobarea României în blocul socialist” [6, p. 665].

Trecând în revistă următoarea perioadă din viață, GH. Timofte mărturisește: „În ianuarie 1945, eu, oficial am devenit

diers committed murders, robberies, rapes and acts of banditry against the Romanian population. Referring to that period, the author Constantin I. Stan writes: “In the country..., Soviet troops behaved like occupying forces” [11, p. 63].

Continuing to present his alibis to the Prosecutor General of the USSR, Gh. Timofte writes: “I took part in all the activities carried out, with great formality, by the Democratic Front. Between 15 and 17 November I lived in a room offered to me by General Rădescu in his own house — a period during which I came to understand that he held different views regarding the situation and that the fine words he uttered were diametrically opposed to his actions. It was then that I understood he was, in reality, my enemy and the enemy of my people, and I parted from him for good. Later I informed some communist leaders not to trust Rădescu, but they did not believe me, and in February 1945 he became prime minister of Romania” [5, p. 77].

As some bibliographic sources note, General Nicolae Rădescu was: “the leader of the group of the (right-wing nationalist) ‘Crusade of Romanianism’ party, which had split off from the Iron Guard (the Legionnaires). He opposed Germany’s interference in Romania’s internal affairs. Prime Minister of Romania (1944-1945), with Petru Groza as his deputy prime minister. He tried to prevent Romania’s incorporation into the socialist bloc” [6, p. 665].

Reviewing the following period of his life, Gh. Timofte states: “In January 1945, I officially became a member of the Socialist Party, and I worked as the leader of the working youth organization in the first residential sector of Bucharest. I did not return home for a long time, since it was winter and I had a small child with me who was growing up without a mother. At the same time, I wished to take revenge on certain people who had terrorized me and the residents of my county. Thus, I went to the Soviet commander, General Vasiliev, and told him about Rădescu’s attempts to arrest me around 15-20 February, because I belonged to a circle of people known to the public. I

membru al partidului socialist, și am lucrat în calitate de conducător al organizației tineretului muncitor în primul sector locativ al or. București. Nu am revenit la baștină o perioadă îndelungată, pentru că era timp de iarnă și cu mine era copilul mic care creștea fără de mamă. Totodată doream să mă răzbun pe unele persoane care m-au terorizat pe mine și locuitorii județului meu. Astfel, m-am adresat la comandantul sovietic generalul Vasilev și i-am spus despre tentativele lui Rădescu de a mă aresta în perioada 15-20 februarie, pentru că făceam parte dintr-un cerc de oameni cunoscuți publicului. Totodată i-am povestit și despre contactele pe care le-am avut cu Caracostea și Rădescu precum și alte informații pe care le dețineam. Însă el a manifestat o atitudine nepăsătoare față de mărturiile mele, afirmându-mi că Rădescu nu mă poate aresta pentru că eu sunt cetățean sovietic și dacă mă va aresta oricum mă va transmite lor. Adevărat vorbind, am plecat de la el disperat” [5, p. 77-78].

Probabil generalul rus era deja la curent că în scurt timp Guvernul Rădescu va cădea. Autorul român Zaharia Stancu, proletcultist, care a glorificat regimul totalitar comunist, scrie în una din cărțile sale: „Când vechile și înrăitele partide politice văzură că nu mai sunt în măsură să facă singure față presiunii mulțimilor, scoaseră din cutie un bătrân general și convingeră coroana să-l promoveze prim-ministru. Noul bărbat politic așeză, ca pe vremurile stăpânirii burghezo-moșierești, mitralierele în bătaie... Nu trecu mult și steaua de hârtie a generalului se stinse. Mulțimile, mobilizate și conduse de comuniști, îl alungară de la putere” [12, p. 288-289].

În acest context, autorul Dumitru V. Firoiu menționează că „Rămâne de dezlegat o adevărată enigmă: cum de au putut fi scoase în stradă, pentru a demonstra în favoarea unui guvern al F.N.D., mai ales în primele două luni ale anului 1945, mase imense de oameni?” [13, p. 371].

În viziunea autoarei Marcela Sălăgean, „Tensiunile au atins punctul culmi-

also told him about my contacts with Caracostea and Rădescu, as well as other information I possessed. However, he showed indifference toward my testimony, telling me that Rădescu could not arrest me because I was a Soviet citizen, and that even if he did arrest me, he would hand me over to them anyway. To be honest, I left him feeling completely hopeless” [5, p. 77-78].

The Soviet general was probably already aware that the Rădescu government would soon fall. The Romanian author Zaharia Stancu, a proletcultist who glorified the totalitarian communist regime, writes in one of his books: “When the old, entrenched political parties saw that they were no longer able, on their own, to withstand the pressure of the crowds, they pulled an old general out of the box and persuaded the crown to appoint him prime minister. The new political figure set up, as in the days of the bourgeois-landowner rule, machine guns at the ready... It did not take long for the general’s paper star to fade. The crowds, mobilized and led by the communists, drove him from power” [12, p. 288-289].

In this context, the author Dumitru V. Firoiu notes that “A true enigma remains to be solved: how could such vast crowds be brought out into the streets to demonstrate in favor of a government of the F.N.D. [National Democratic Front], especially in the first two months of 1945?” [13, p. 371].

In the view of the author Marcela Sălăgean, “Tensions reached their peak in February 1945, when Rădescu delivered a speech in the Aro Hall in Bucharest, in which he stated that Ana Pauker and Vasile Luca, as well as the other communist leaders, were being manipulated from abroad and lacked attachment to the country. On 25 February a bloody demonstration organized by the communists took place, both in Bucharest and in other cities of the country, and on 27 February Vyshinsky returned to Romania. Declaring the government incapable of maintaining order, he demanded that King Michael hand over power to another person. The King tried to form a government led by Prince Barbu Știrbei, but,

nant în februarie 1945, când Rădescu a rostit un discurs în sala Aro din București, prin care a arătat că Ana Pauker și Vasile Luca, precum și ceilalți conducători comuniști erau manevrați din exterior și erau lipsiți de atașament față de țară. La 25 februarie a avut loc o sângeroasă manifestație organizată de comuniști. Atât la București, cât și în alte orașe ale țării, iar la 27 februarie Vâșinski a revenit în România. Declarând incapacitatea guvernului de a menține ordinea, el i-a cerut Regelui Mihai să treacă puterea unei alte persoane. Regele a încercat să formeze un guvern condus de prințul Barbu Știrbei, dar, sub presiune sovietică, la 6 martie, el a fost nevoit să accepte formarea unui cabinet dominat de comuniști, prezidat de dr. Petru Groza, liderul Frontului Plugarilor” [8, p. 613-614].

După demitere, generalul Nicolae Rădescu a fost „Internat în lagărul de la Târgu Jiu. A fugit din țară în 1945 cu ajutorul ambasadei britanice la București, cu câteva zile înainte de a fi arestat de comuniști, și s-a stabilit în SUA, unde a încercat să formeze un guvern român în exil, cu personaje politice care evadaseră din România (Mihail Fărcășanu, Grigore Gafencu și Constantin Vișoianu)” [6, p. 665].

În această perioadă, Gh. Timofte a încercat să profite de conjunctura politică apropiindu-se de alte persoane influente care au preluat puterea în România, fapt despre care mărturisește în scrisoare: „După căderea lui Rădescu, eu m-am adresat Ministrului Afacerilor Interne, Teohari Georgescu, cărui i-am povestit toate întâmplările mele. El a scris totul și a spus că mă va chema (eu eram cu un cunoscut de-al meu, pe nume de Șcerbakov). Am rugat ca până la repatriere în țară să-mi permită să activez în poliție pentru a mă răfui cu oamenii care mi-au creat probleme și care se primblau nestingherit prin București” [5, p. 78].

Din cele relatate constatăm că Gh. Timofte în repetate rânduri face declarații cu privire la dorința lui de a se răzbuna pe conaționalii săi, pentru presupuse probleme ce i-au fost create. Nu putem ști cu

under Soviet pressure, on 6 March he was forced to accept the formation of a communist-dominated cabinet, headed by Dr. Petru Groza, the leader of the Ploughmen's Front” [8, p. 613-614].

After his dismissal, General Nicolae Rădescu was “interned in the Târgu Jiu camp. He fled the country in 1945 with the help of the British embassy in Bucharest, a few days before he was to be arrested by the communists, and settled in the USA, where he tried to form a Romanian government in exile with political figures who had escaped from Romania (Mihail Fărcășanu, Grigore Gafencu and Constantin Vișoianu)” [6, p. 665].

During this period, Gh. Timofte tried to take advantage of the political situation by drawing close to other influential figures who had come to power in Romania, as he confesses in the letter: “After Rădescu's fall, I approached the Minister of the Interior, Teohari Georgescu, to whom I recounted all my adventures. He wrote everything down and said he would call me (I was accompanied by an acquaintance of mine named Șcerbakov). I asked that, until my repatriation will be ready, would I be allowed to work in the police so that I could settle scores with the people who had caused me trouble and who were walking about freely in Bucharest” [5, p. 78].

From the related, we note that Gh. Timofte repeatedly made statements expressing his wish to take revenge on his fellow countrymen for the problems allegedly caused to him. We cannot know exactly how many people suffered as a result of his activity in the police: “I obtained the position of sub-commissioner in the requisitions bureau, but I fled from there because I could not carry out the tasks assigned to me. I went again to the Minister of the Interior, but without any result” [5, p. 78].

At that time, Teohari Georgescu was indeed the Minister of the Interior: “After 23 August 1944 he became Deputy Minister at the Ministry of the Interior, and from 6 March 1945 he headed that department, until 1952” [7]. Another source notes that Teohari Georgescu “would be the one who

exactitate câte persoane au avut de suferit în timpul activității lui în poliție: „Am obținut funcția de subcomisar în biroul de rechiziții, dar am fugit de acolo din cauza că nu puteam îndeplini sarcinile puse. Am mers din nou la Ministrul de Interne, însă fără niciun rezultat” [5, p. 78].

În acea perioadă ministru de Interne era într-adevăr Teohari Georgescu: „După 23 august 1944 devine subsecretar de stat la Ministerul de Interne, iar de la 6 martie 1945 titularul acestui departament, până în 1952” [7]. În altă sursă se menționează că Teohari Georgescu „Va fi cel care coordonează crimele comuniștilor, dar și cel care le va oferi o aparentă legalitate. Va înființa, din cenușa defunctei Siguranțe, brațul armat al partidului – Securitatea” [14].

Reconstituind cronică evenimentelor, autorul român Cosmin Popa menționează că „În primii ani ai regimului, în perioada 1945–1948, sovieticii și PCR s-au mulțumit cu preluarea controlului asupra instituțiilor moștenite de la vechiul regim: poliția, jandarmeria și Serviciul Special de Informații (SSI). Serghei Nikonov, cetățean sovietic și ofițer NKGB, a fost numit la conducerea SSI. Piotr Gonczaruk, un alt cetățean sovietic provenit din Basarabia, a fost numit la conducerea contraspionajului românesc, iar Pantelimon Bodnarenko, agent NKVD, a fost numit la conducerea Secțiunii Politice și Administrative a PCR, sectorul care se ocupa cu supravegherea purității ideologice a partidului și de prelucrarea informativă a membrilor săi. Sovietizarea completă a țării și necesitatea unor organe de represiune pur comuniste au dus la adoptarea în corpore a modelului sovietic. În vara anului 1948, în interiorul Ministerului de Interne, condus de Teohari Georgescu, a fost înființată o nouă instituție menită să preia sarcinile clasicei „Siguranțe”, dar și să-și extindă activitatea în interiorul țării” [15, p. 630].

Odată cu preluarea puterii de către regimul totalitar comunist în România, viața populației s-a înrăutățit considerabil, însă și în asemenea condiții majoritatea conaționalilor noștri refugiați nu doreau

coordona crimele de comunisti, dar și cel care le va oferi o aparență de legalitate. El va stabili, din cenușa defunctei Siguranțe [siguranță], brațul armat al partidului – Securitatea” [14].

Reconstructing the chronicle of events, the Romanian author Cosmin Popa notes that “In the early years of the regime, 1945–1948, the Soviets and the PCR [Romanian Communist Party] were content to take control of institutions inherited from the old regime: the police, the gendarmerie and the Special Intelligence Service (SSI). Serghei Nikonov, a Soviet citizen and NKGB officer, was appointed head of the SSI. Piotr Gonczaruk, another Soviet citizen of Bessarabian origin, was appointed head of Romanian counter-espionage, and Pantelimon Bodnarenko, an NKVD agent, was appointed head of the Political and Administrative Section of the PCR, the section responsible for supervising the ideological purity of party members and the intelligence processing of its members. The complete sovietization of the country and the need for purely communist repressive bodies led to the wholesale adoption of the Soviet model. In the summer of 1948, within the Ministry of the Interior, headed by Teohari Georgescu, a new institution was established to take over the tasks of the classic ‘Siguranța,’ while also expanding its activity within the country” [15, p. 630].

With the seizure of power by the totalitarian communist regime in Romania, the population’s living conditions worsened considerably; nevertheless, even under such conditions, most of our refugee countrymen did not wish to be repatriated to Bessarabia, which was under Soviet military occupation. Gh. Timofte saw things differently, writing: “I waited for a favorable moment, and on 18 June 1945 I went to the Soviet commander to ask him to help speed up my repatriation process. At the screening points, as well as in Cahul, I did not inform the Ministry for State Security authorities about the incidents with Caracostea and Rădescu. One reason was the cold attitude of the young officers and the

să fie repatriați în Basarabia, care se afla sub ocupație militară sovietică. Altfel vedea lucrurile GH. Timofte, care scrie: „Am așteptat un moment propice și pe 18 iunie 1945 am mers la comandantul sovietic pentru a-l ruga să mă ajute cu urgentarea procesului de repatriere. La punctele de triere, precum și în or. Cahul eu nu am informat organele MGB despre incidentele cu Caracostea și Rădescu. Unul din motive a fost atitudinea rece a tinerilor ofițeri și lipsa de traducător. Eu mă temeam că ei vor înțelege greșit afirmațiile mele și vor denatura mesajul meu în timp ce vor raporta conducerii. Recunosc că ajuns în libertate eram cuprins de un sentiment de bucurie și fără a mă gândi, am semnat tot ce mi s-a cerut. În anul 1945-46 am lucrat învățător în școala de 10 ani din Cahul. În aceeași perioadă am scris o piesă de teatru – „Noaptea speranțelor”, care a fost premiată și prezentată pe scena din Cahul, precum și în alte localități. În 1946-47 am lucrat la Colegiul pedagogic din Cahul, reușind să scriu și o dramă inspirată din istoria poporului moldovenesc – „Răscoala”, care la fel a fost premiată la concursul republican al scriitorilor. Concomitent am lucrat în calitate de lector-propagandist în comitetul județean al comsomolului, participând la o multime de activități obștești” [5, p. 78-79].

Amintim că una din sarcinile prioritare ale regimului totalitar comunist a fost îndobâzirea marxist-leninistă a populației. Sub pretextul alfabetizării se promova așa-numita limbă moldovenească, în baza alfabetului chirilic, și limba rusă. Astfel, în anii 1946-47 în presa comunistă apăreau multiple articole despre „școlarizarea” localnicilor care trebuiau pregătiți pentru a putea participa la scrutinele electorale, rezultatele cărora erau falsificate de autoritățile sovietice. În acest sens publicăm textul unuia asemenea articol în care se menționează că „La adunarea comsomolistă a satului Zărnești, raionul Cahul, a fost luată hotărârea: către data desfășurării alegerilor în Sovietul Suprem al RSS Moldovenești să fie lichidat analfabetismul consătenilor. Drept rezultat

lack of an interpreter. I feared they would misunderstand my statements and distort my message when reporting to their superiors. I admit that, once free, I was overcome with joy and, without thinking, signed everything that was asked of me. In 1945-46 I worked as a teacher in the 10-year school in Cahul. During the same period, I wrote a play – ‘The Night of Hopes’ – which was awarded a prize and performed on stage in Cahul, as well as in other localities. In 1946-47 I worked at the Pedagogical College in Cahul, and also managed to write a drama inspired by the history of the Moldovan people – ‘The Uprising’ – which was likewise awarded a prize at the republic-wide competition for writers. At the same time, I worked as a lecturer-propagandist in the district committee of the Komsomol, taking part in a great many public activities” [5, p. 78-79].

We recall that one of the priority tasks of the totalitarian communist regime was the Marxist-Leninist indoctrination of the population. Under the pretext of literacy campaigns, the so-called Moldovan language, based on the Cyrillic alphabet, and the Russian language were promoted. Thus, in 1946-47, the communist press published numerous articles about the “schooling” of local residents, who had to be prepared to take part in electoral ballots whose results were falsified by the Soviet authorities. In this regard, we publish the text of one such article, which states: “At the Komsomol meeting of the village of Zărnești, Cahul district, it was decided that, by the date of the elections to the Supreme Soviet of the Moldavian SSR, illiteracy among the villagers was to be eliminated. As a result, each peasant in the village would be able to read on his own the names of the candidates of the bloc of communists and non-party members, and to cast his vote for them” [16, p. 3].

As the author Valentin Burlacu states, during that period “Romanophobia became the doctrine of state ideology and an obsessive idea of the entire system of instruction and education, its quintessence being the slogan that Moldo-Romanian national-

fiecare țăran din sat să poată citi de sine stătător numele de familie al candidaților blocului comuniștilor și al celor fără de partid și să-și dea votul pentru ei” [16, p. 3].

După cum afirmă autorul Valentin Burlacu, în acea perioadă „Românofobia a devenit doctrina ideologiei de stat și o idee obsedantă a întregului sistem de instruire și educație, având drept chintesență sloganul naționalistii moldo-români sunt dușmanii de moarte și călăii poporului moldovenesc, trădătorii intereselor lui naționale” [17, p. 78].

Continuând să-și atribuie merite deosebite la promovarea politicilor culturale staliniste, Gh. Timofte oferă procurorului General al URSS următoarele informații: „Pentru rezultatele remarcabile pe care le-am obținut în activitate, în iulie 1947 am fost avansat de către Ministerul învățământului în funcția de cercetător științific superior al secției de limbă și literatură a Institutului de cercetări științifice în domeniul învățământului. Însuflețit de încrederea acordată am început să muncesc cu dedicație și multă plăcere, elaborând la scurt timp un program de limbă și literatură moldovenească, care până atunci nu exista. În același timp am participat la elaborarea creșterii pentru școlile ruse și moldovenești. Am citit o mulțime de lecții și referate învățătorilor din raioane, concomitent cu editarea unei noi piese „La sat după sfat” („Bomba atomică”), care la ultimul concurs republican a fost premiată. În același timp lucram asupra piesei „Blestemul”, iar în cadrul Institutului am pregătit lucrările: „Metodele de predare a literaturii în școlile moldovenești”, „Patriotismul moldovenilor în folclorul perioadei Marelui Război pentru apărarea Patriei”. Pe 22 ianuarie anul 1948, în timp ce mă aflu la domiciliu și lucram la traducerea piesei „Vara fierbinte” pe care o pregăteam pentru teatrul moldovenesc de stat (piesa a fost premiată la concursul unional) am fost vizitat de un oarecare Corciorescu, care a început să mă iscodească, ce am făcut în folosul României, ca informator al organizației „SSI”. Eu am auzit pentru prima dată că există o

ists are the mortal enemies and executioners of the Moldovan people, betrayers of its national interests” [17, p. 78].

Continuing to attribute to himself outstanding merits in promoting Stalinist cultural policies, Gh. Timofte provides the Prosecutor General of the USSR with the following information: “For the remarkable results I achieved in my work, in July 1947 I was promoted by the Ministry of Education to the position of senior scientific researcher in the language and literature section of the Scientific Research Institute of Education. Inspired by the trust placed in me, I began to work with dedication and great pleasure, drawing up, in a short time, a curriculum for Moldovan language and literature, which until then did not exist. At the same time, I took part in compiling the reader for Russian- and Moldovan-language schools. I gave a great many lectures and papers to teachers from the districts, while at the same time publishing a new play, ‘A Village Council Meeting’ (‘The Atomic Bomb’), which won a prize at the last republic-wide competition. At the same time, I was working on the play ‘The Curse,’ and within the Institute I prepared the works: ‘Methods of Teaching Literature in Moldovan Schools,’ ‘The Patriotism of Moldovans in the Folklore of the Period of the Great War for the Defense of the Motherland.’ On 22 January 1948, while at home working on the translation of the play ‘Hot Summer,’ which I was preparing for the Moldovan State Theatre (the play won a prize at the all-Union competition), I was visited by a certain Corciorescu, who began to question me about what I had done in Romania’s favor, as an informant for the ‘SSI’ organization. I had never before heard that such an organization existed in the Romanian state. No Bessarabian, and no Romanian, knew of such an organization. We knew of the Siguranța, which was the most monstrous body against the people. This man began to threaten me, saying that if I did not work in Romania’s favor, he would denounce me to the Soviet authorities or use other methods. He told me he had been sent by the bandit Caracostea. I immediate-

astfel de organizație în statul românesc. Niciun basarabean, și niciun român nu cunoștea de astfel de organizație. Noi știam de Siguranța, care era ce-l mai monstruos organ pentru popor. Acest om a început să mă amenințe că dacă nu voi lucra în folosul României, mă va denunța organelor sovietice sau va folosi alte metode. Îmi spunea că el a fost trimis de către banditul Caracostea. Eu, imediat am anunțat organele MGB despre incident și am scris cu mâna mea, tot ce încă nu povestisem organelor MGB despre întâlnirile cu Caracostea și Rădescu. Toate mărturiile mele le-am transmis maiorului Iakovlev din MGB RSSM. Pe 11 februarie 1948 reprezentanții organelor MGB m-au arestat” [5, p. 79].

A fost escortat în închisoarea N1 din or. Chișinău. În documentele de arhivă se menționează că în anul 1948 în acea închisoare activau următorii angajați: „Șef al închisorii-căpitanul Butalov; locțiitor al șefului închisorii, locotenentul Akimov; șef al secției medicale Terebilo; inspector superior pentru lucrul operativ locotenentul major Șaronov” [29, p. 101].

În continuare, Gh. Timofte scrie: „De pe 20 mai sunt sub anchetă. În acest timp m-am confruntat cu multe probleme din cauza că nu vorbesc bine limba rusă. Profitând de această situație anchetatorul a formulat textul în procesele verbale așa cum a dorit el, adevăr și neadevăr, iar eu am fost nevoit să semnez. Ce puteam să fac? Moral eram distrus, să las să mă distrugă și fizic? Astfel, am hotărât să semnez tot ce a scris anchetatorul. Am fost un om cinstit și am raportat sincer despre toate la MGB, absolut totul, pentru că eu astăzi sunt un alt om, diferit de cel care eram în anul 1940 sau în 1945” [5, p. 79].

În ultima pagină a scrisorii adresate procurorului URSS, sunt confesiunile lui Gh. Timofte, în care își exprimă regretul că a manifestat lașitate și a acceptat să colaboreze cu reprezentanții autorităților române, declarând că în continuare va fi devotat puterii sovietice, fiind gata să-și sacrifice și viața pentru ea: „Astăzi după trei ani trăiți de

ly informed the Ministry for State Security authorities of the incident and wrote down, in my own hand, everything I had not yet told the Ministry for State Security about my meetings with Caracostea and Rădescu. I passed all my testimony on to Major Iakovlev of the Ministry for State Security of the MSSR. On 11 February 1948 representatives of the Ministry for State Security arrested me” [5, p. 79].

He was escorted to Prison No. 1 in Chișinău. Archival documents note that in 1948 the following staff worked in that prison: “Head of the Prison – Captain Butalov; Deputy Head of the Prison, Lieutenant Akimov; head of the medical section, Terebilo; senior inspector for operational work, Major Șaronov” [29, p. 101].

Further on, Gh. Timofte writes: “Since 20 May I have been under investigation. During this time I have faced many problems because I do not speak Russian well. Taking advantage of this situation, the investigator drafted the interrogation records as he wished, mixing truth and falsehood, and I was forced to sign them. What could I do? I was morally destroyed – should I have let myself be destroyed physically as well? So, I decided to sign everything the investigator wrote. I have been an honest man and have reported sincerely to the MGB about everything, absolutely everything, because today I am a different man from the one, I was in 1940 or in 1945” [5, p. 79].

On the last page of the letter to the USSR Prosecutor are Gh. Timofte's confessions, in which he expresses his regret for having shown cowardice and for having agreed to collaborate with representatives of the Romanian authorities, declaring that henceforth he will be devoted to Soviet power, ready to sacrifice even his life for it: “Today, after three years lived by me under Soviet power, I have come to understand the way of life of Soviet citizens, and how a true patriot ought to behave. Today, in my soul, burns the flame of patriotism found in the souls of millions of Soviet citizens. I reiterate that I never loved the Romanians or the capitalist order, but I must admit that I was not a true patriot of Soviet power, be-

mine sub puterea Sovietică eu am reușit să înțeleg modul de viață al cetățenilor sovietici, și cum trebuie să se comporte un patriot adevărat. Astăzi în sufletul meu arde flacăra patriotismului ce se regăsește în sufletele milioaneilor de cetățeni sovietici. Reiterez că nu am iubit niciodată românii și orânduirea capitalistă, însă trebuie să recunosc că nu am fost un adevărat patriot al puterii sovietice, pentru că nu am avut ocazia să fiu călit în spiritul unui astfel de patriotism. Cine m-a pus să semnez? Nimeni. Atunci, când a venit la mine Caracostea, eu ar fi trebuit să accept moartea, dar să nu pun de frică semnătura pe hârtie. Am reacționat psihologic ca un om fricos, om ce n-a fost călit în spiritul patriotismului sovietic. Acum înțeleg că nu trebuia să am încredere în Rădescu și ar fi trebuit să verific mai bine totul, chiar dacă el a lucrat pentru consolidarea „Frontului Democratic Român”. L-am crezut, fiind convins că în așa mod ofer un serviciu Patriei mele sovietice. În clipa când am văzut că Rădescu este un bătrân, influențat de reacționari, când am văzut, că el luptă împotriva țării mele, eu l-am urât și l-am părăsit pentru totdeauna. Tot ce V-am scris, este adevărat iar faptele pot fi verificate. Drept confirmare sunt articolele publicate împotriva lui Rădescu în ziarul „Scânțtea” („Искра”) și „Drumul nou” („Новая дорога”), „Viața nouă” („Новая жизнь”) – toate dovedesc că eu nu aveam nimic comun cu Rădescu” [5, p. 79-80].

Încheie scrisoarea cu rugămintea de a i se oferi posibilitatea să rămână la libertate pentru a-și dedica talentul și cunoștințele procesului de glorificare a puterii sovietice, precum și promovării cultului personalității lui Marx, Lenin și Stalin: „Acesta este portretul vieții mele zbuciumate. Este portretul vieții unui om ce a iubit munca, onoarea și adevărul, care niciodată nu s-a îndepărtat de poporul său, care a fost și ieste un dușman al capitalismului. Astăzi sunt distrus. Sunt fără familie. Copilul meu este la fel nefericit. La ce mă pot aștepta eu, când pe frunte mi s-a pus pecetea de trădător? Nimic nu poate fi mai greu decât să-ți pierzi fața și să rabzi toate, atunci când

cause I did not have the opportunity to be forged in the spirit of such patriotism. Who made me sign? No one. When Caracostea came to me, I should have accepted death rather than put my signature on that paper out of fear. I reacted psychologically like a cowardly man; a man who had not been forged in the spirit of Soviet patriotism. Now I understand that I should not have trusted Rădescu, and that I should have verified everything more carefully, even though he worked for the consolidation of the ‘Romanian Democratic Front.’ I believed him, convinced that in this way I was rendering a service to my Soviet homeland. The moment I saw that Rădescu was an old man, influenced by reactionaries, when I saw that he was fighting against my country, I hated him and abandoned him for good. Everything I have written to you is true, and the facts can be verified. Confirmation of this can be found in the articles published against Rădescu in the newspapers ‘Scânțtea’ (Искра), ‘Drumul Nou’ (Новая дорога), and ‘Viața Nouă’ (Новая жизнь) – all of which prove that I had nothing to do with Rădescu” [5, p. 79–80].

Concluding the letter, he expresses that if any opportunity to stay free existed, he would desperately want it, in order to devote his talent and knowledge to glorifying Soviet power, as well as to promoting the cult of personality of Marx, Lenin and Stalin: “This is the portrait of my troubled life. It is the portrait of the life of a man who loved work, honor and truth, who never turned away from his people, and who has been and remains an enemy of capitalism. Today I am destroyed. I have no family. My child is likewise unhappy. What can I expect, now that the seal of traitor has been placed upon my brow? Nothing can be harder than to lose face and to endure everything, when you know your conscience is clear and that you are in no way guilty before the Soviet Motherland, before your own people. On the contrary, all my thoughts are turned toward the ideas of Marx–Lenin–Stalin, toward the path along which these geniuses of humanity guide us. My life, my talent, my future and that of my

știi că ai conștiința curată și nu ești cu nimic vinovat în fața Patriei Sovietice, în fața poporului tău. Dimpotrivă, toate gândurile mele sunt îndreptate spre ideile lui Marx - Lenin - Stalin, spre calea pe care ne ghidează să mergem, acești genii ai umanității. Viața mea, talentul meu, viitorul meu și al copilului meu sunt în mâinile Dumneavoastră. Deja de 6 luni sunt în detenție, îmi pierd sănătatea care este și așa distrusă. Copilul meu se află în sanatoriul pentru persoanele afectate de tuberculoză, are vârsta de șase ani jumătate. Adresez scrisoarea mea Dumneavoastră, pentru a mă îndreptăți, și a-mi oferi libertatea, pentru a putea fi de real folos Patriei și poporului meu, pentru a-mi educa copilul în acest spirit, pentru a oferi poporului tot de ce mai sunt capabil.

Semnăt Timofte. 22 iulie 1948. Semnătura traducătorului” [5, p. 80]. Scrisoarea a fost pregătită pe parcursul a 17 zile, în perioada 5-22 iulie 1948.

Ulterior Gheorghe Timofte a executat pedeapsa privativă de libertate. În total s-a aflat în detenție în jur de 8 ani. Timpul petrecut în GULAG-ul sovietic l-a făcut și mai devotat regimului totalitar comunist. În închisorile sovietice erau categorii de condamnați care beneficiau de înlesniri pentru colaborarea cu serviciile secrete sau pentru că ocupau anumite funcții privilegiate. Ei erau numiți de ceilalți condamnați în limba rusă „pridurki”, în traducere „prostănaci”. Autorul M. Nikonorov confirmă că în argoul criminal „Prostănac” este persoană care lucrează în grupul de deservire gospodărească a Instituției de Corecție prin Muncă” [18, p. 72].

În una din lucrările sale, istoricul Anatol Petrencu face o prezentare a monografiei „Gulagul. O istorie”, autoare Anna Appelbaum. Trecând în revistă compartimentele lucrării în care este descris calvarul deținuților din închisorile sovietice, Anatol Petrencu își îndreaptă atenția spre capitoul 17 „Strategii de supraviețuire”, subliniind că „Autoarea constată că „și regimul sovietic îi folosea într-un anumit fel pe deținuți, ademenindu-i pe unii dintre

child are in your hands. I have already been in detention for 6 months, and I am losing my health, which is already ruined. My child is in a sanatorium for persons affected by tuberculosis; he is six and a half years old. I address this letter to you, in order to vindicate myself and to be granted my freedom, so that I may be of real use to my Motherland and my people, so that I may raise my child in this spirit, so that I may give the people all that I am still capable of.

Signed, Timofte. 22 July 1948. Signature of the translator” [5, p. 80]. The letter was prepared over the course of 17 days, between 5 and 22 July 1948.

Gheorghe Timofte subsequently served out his sentence of deprivation of liberty. In total, he spent about 8 years in detention. The time spent in the Soviet GULAG made him even more devoted to the totalitarian communist regime. In Soviet prisons there were categories of convicts who enjoyed privileges for collaborating with the secret services or for holding certain privileged positions. They were called by the other convicts, in Russian, “pridurki,” translated as “fools.” The author M. Nikonorov confirms that in criminal slang a “pridurok” is “a person who works in the household service unit of a Correctional Labor Institution” [18, p. 72].

In one of his works, the historian Anatol Petrencu presents the monograph “Gulag: A History,” by the author Anna Appelbaum. Reviewing the sections of the work describing the ordeal of prisoners in Soviet camps, Anatol Petrencu draws attention to Chapter 17, “Strategies of Survival,” noting that “the author observes that ‘the Soviet regime, as well, made use of prisoners in a certain way, luring some of them into collaborating with the repressive system, raising them above the others and offering them privileges, in exchange for which they agreed to help the authorities exercise power’ (p. 378). ‘Prisoners who, in one way or another, attained the status of ‘privileged’ (pridurok) saw their lives in the camp improve in many respects” (ibid.) [19, p. 227].

After his release from detention, Gh. Timofte obtained the right to live in

ei să colaboreze cu sistemul represiv, ridi-cându-i deasupra celorlalți și oferindu-le privilegii, care se obligau în schimb să ajute autoritățile la exercitarea puterii” (pag.378). Deținuții, care ajungeau într-un mod sau altul la statutul de „privilegiat” (pridurok), viața lor în lagăr li se îmbunătățea în multe privințe” (ibidem) [19, p. 227].

După eliberare din detenție Gh. Timofte a obținut dreptul de a locui în or. Chișinău: „În 1956 i se permite să se întoarcă în Moldova. Se stabilește cu traiul la Chișinău. După mai multe căutări își găsește fiul, Florin, care se oploșise pe lângă un grup de geologi” [4, p. 155].

Amintim că în acea perioadă din Chișinău erau expulzate persoanele cu antecedente penale. După cum menționează istoricul Pavel Moraru, „Să te stabilești cu traiul în vreo capitală de republică era dificil, iar în Moscova practic imposibil” [20, p. 153].

De la autorul Vasile Balan aflăm că „Un timp lucrează la I.P.C.D. din Chișinău. În această perioadă scrie un șir de piese, care îi sunt publicate cu mare greu. Gheorghe Timofte împreună cu G. Botezatu și M. Savina au alcătuit, îngrijit și scos de sub tipar cartea „Poezie populară moldovenească”. În 1961 vede lumina tiparului într-o cărțuie aparte piesa în 3 acte și 6 tablouri „Robii întunericului (Fiica Ierusalimului)”, ce redă frământările sufletești ale unei tinere fete de la țară, căzută jertfă în ghearele sectanților, lupta activiștilor satului pentru om, pentru salvarea lui din bezna întunericului” [4, p. 155].

Autorul Vasile Balan a preluat ultimul alineat din prefața cărții „Robii întunericului”, în care activiștii sovietici sunt prezentați ca niște eroi ce salvează o fată, care chipurile a ajuns ostatic a unei secte. Asemenea piese erau scrise la comandă politică, pentru a face populația să uite de faptul că astfel de activiști manifestau un comportament violent în timpul foametei din 1946-1947, provocate artificial de autoritățile sovietice. Participând împreună cu împuterniciții pentru colectarea produselor agricole la rechiziționarea

Chișinău: “In 1956 he was permitted to return to Moldova. He settled in Chișinău. After much searching, he found his son, Florin, who had taken shelter with a group of geologists” [4, p. 155].

We recall that during that period persons with criminal records were being expelled from Chișinău. As the historian Pavel Moraru notes, “To settle in a republic capital was difficult, and in Moscow practically impossible” [20, p. 153].

From the author Vasile Balan we learn that “For a time he worked at the I.P.C.D. [Republican Institute for the Improvement of Teachers’ Qualifications] in Chișinău. During this period, he wrote a number of plays, which were published only with great difficulty. Gheorghe Timofte, together with G. Botezatu and M. Savina, compiled, edited and had published the book ‘Moldovan Folk Poetry.’ In 1961, a separate small book was published containing the play in 3 acts and 6 scenes, ‘Slaves of Darkness (The Daughter of Jerusalem),’ which depicts the inner turmoil of a young village girl who fell victim to the clutches of sectarians, [and] the struggle of village activists for humanity, for saving her from the darkness of ignorance” [4, p. 155].

The author Vasile Balan took the last paragraph from the preface of the book “Slaves of Darkness,” in which Soviet activists are presented as heroes who save a girl who had, so it is claimed, become the hostage of a sect. Such plays were written to political order, so as to make the population forget that such activists displayed violent behavior during the 1946–1947 famine, artificially caused by the Soviet authorities. Taking part, together with the plenipotentiaries for the collection of agricultural produce, in the requisitioning of the last food reserves that local residents still had, they caused the deaths by starvation of hundreds of thousands of people. In the following years, they took part in the deportation of local residents to remote regions of Soviet Russia. Among the victims were also representatives of religious denominations. After Stalin’s death, many of them returned home, where they encoun-

ultimilor rezerve de produse alimentare pe care le mai aveau localnicii, aceștia au provocat moartea prin înfometare a sute de mii de oameni. În anii următori au participat la deportarea băștinașilor în regiuni îndepărtate ale Rusiei sovietice. Printre victime se regăseau și reprezentanți ai cultelor religioase. După moartea lui Stalin, mulți dintre ei au revenit la baștină, unde s-au ciocnit cu noi probleme. Autoritățile sovietice continuau să-i persecute pentru faptul că nu s-au dezis de credință. Pe unii i-au condamnat la pedepse privative de libertate, iar alții au fost decăzuți din drepturile părintești pentru că ofereau copiilor educație spirituală, care contravenea doctrinei marxist-leniniste.

Nu întâmplător în piesa „Robii întunericului” scrisă de Gheorghe Timofte este vizat Tătunea arhanghel Mihail [21, p. 3]. Conducătorul grupului de credincioși și adepții lui sunt prezentați în piesă drept criminali, în același timp sunt elogiați „președintele Sovietului sătesc, președintele colhozului, colhoznicii” [21, p. 3].

Cert e că Gheorghe Timofte își focusa atenția pe anumite categorii de persoane ce se aflau în vizorul organelor represive sovietice. În piesele sale crimele comunismului erau prezentate drept acte de eroism, iar apărătorii valorilor spirituale erau denigrați și discreditați. Anume pentru faptul că au opus rezistență regimului de ocupație sovietică au ajuns pe banca acuzaților unii membri ai sectei „Arhanghelul Mihail”. Despre acest lucru scrie istoricul Pavel Moraru, specificând că „La 18 decembrie 1947 au fost deferiți justiției 9 membri ai sectei Arhanghelul Mihail, împreună cu conducătorul acesteia, Alexandru Culeachi, originar din satul Todirești, raionul Ungheni. Secta întrunea circa 50 de membri activi, care propovăduiau prin satele republicii învățătura Arhanghelului Mihail (adică a lui Culeachi), chemau populația să-și părăsească gospodăriile, să vină în sectă și să se ocupe de activitatea de propovăduire. Pe lângă activitatea religioasă, membrii sectei desfășurau în mijlocul populației agitație antisovietică,

tered new problems. The Soviet authorities continued to persecute them for the fact that they had not renounced their faith. Some were sentenced to deprivation of liberty, while others were stripped of their parental rights for providing their children with a spiritual education contrary to Marxist-Leninist doctrine.

It is no coincidence that the play “Slaves of Darkness,” written by Gheorghe Timofte, targets “Uncle” the Archangel Michael [21, p. 3]. The leader of the group of believers and his followers are presented in the play as criminals, while at the same time “the chairman of the village Soviet, the chairman of the kolkhoz, [and] the kolkhozniks” [21, p. 3] are glorified.

It is clear that Gheorghe Timofte focused his attention on certain categories of persons who were in the sights of the Soviet repressive bodies. In his plays, the crimes of communism were presented as acts of heroism, while the defenders of spiritual values were denigrated and discredited. It was precisely because they resisted the Soviet occupation regime that certain members of the “Archangel Michael” sect ended up in the defendants’ dock. The historian Pavel Moraru writes about this, specifying that “On 18 December 1947, 9 members of the Archangel Michael sect, together with its leader, Alexandru Culeachi, originally from the village of Todirești, Ungheni district, were brought before the courts. The sect had about 50 active members, who preached the teaching of the Archangel Michael (that is, of Culeachi) throughout the villages of the republic, calling on the population to abandon their households, to join the sect, and to devote themselves to preaching activity. In addition to their religious activity, the sect’s members carried out anti-Soviet agitation among the population, spreading the call not to join the kolkhoz, not to pay taxes, and not to serve in the Soviet army” [20, p. 109].

In Gheorghe Timofte’s play, members of the “Jehovah’s Witnesses” organization are also criticized. The former head of the KGB of the MSSR, Lieutenant General Gavril Volkov, admits in his memoirs that

răspândind apelul de a nu intra în colhoz, a nu plăti impozite și a nu sluji în armata sovietică” [20, p. 109].

În piesa lui Gheorghe Timofte sunt criticați și membrii organizației „Martorii lui Iehova”. Fostul șef al KGB RSSM, generalul-locotenent Gavriil Volkov, recunoaște în memorii că serviciile secrete au beneficiat de ajutorul unor activiști locali în lupta cu reprezentanții cultelor religioase: „În anul 1955 am fost numit șef al secției de anchetă a KGB RSS Moldovenești, iar peste 5 luni am fost înaintat în calitate de locțiitor al acestui comitet, funcție care am ocupat-o pe parcursul a șase ani. Era perioada când pe teritoriul republicii își amplificase activitatea secta „martorii lui Iehova”. Eu, deja acumulasem experiență vastă de luptă cu aceste elemente antisovietice în regiunea Cernăuți și am luat sub control acțiunile îndreptate spre anihilarea activității acestei secte. Am reușit să infiltrăm oamenii noștri în rândul membrilor organizației menționate... Acești agenți aveau misiunea de a îndepărta sectanții de la activitatea lor antisovietică” [22, p. 31].

Printre cei urmăriți după reinstaurarea puterii sovietice în Basarabia au fost și așa-numiții „inochentiști”. În arhivă s-au păstrat multe documente care confirmă acest lucru. În una din notele informative strict secrete semnate pe 25 ianuarie 1947, organele represive sovietice raportează că „În baza informației operative s-a constatat că în satul Cernoleuca, raionul Otaci, din convingeri religioase 20 de persoane din rândul „inochentiștilor” refuză să participe la adunările desfășurate de activiști pentru a studia legislația sovietică privitor la alegerile în Sovietul Suprem al RSSM, declarând deschis că ei nu vor participa la scrutinul electoral. În satul Climăuți din același raion au fost depistate încă două persoane, ce se declară „inochentiști”, care de asemenea refuză să participe la alegeri... Conducerea Partidului Comunist a fost informată despre refuzul „inochentiștilor” de a participa la alegeri” [23, p. 76-77].

În piesa „Robii întunericului”, ală-

the secret services benefited from the help of local activists in the fight against representatives of religious denominations: “In 1955 I was appointed head of the investigation section of the KGB of the Moldavian SSR, and five months later I was promoted to deputy chairman of that committee, a position I held for six years. It was a period when the ‘Jehovah’s Witnesses’ sect had intensified its activity on the territory of the republic. I had already gained extensive experience in fighting these anti-Soviet elements in the Chernivtsi region, and I took charge of the actions aimed at destroying the activity of this sect. We managed to infiltrate our own people among the members of the aforementioned organization... These agents had the task of steering the sectarians away from their anti-Soviet activity” [22, p. 31].

Among those pursued after the re-establishment of Soviet power in Bessarabia were also the so-called “Inochentists.” Many documents preserved in the archive confirm this. In one of the top-secret information reports, signed on 25 January 1947, the Soviet repressive bodies report that “based on operational information, it was established that in the village of Cernoleuca, Otaci district, 20 persons among the ‘Inochentists,’ for religious reasons, refuse to attend the meetings organized by activists to study Soviet legislation on the elections to the Supreme Soviet of the MSSR, openly declaring that they will not take part in the electoral ballot. In the village of Climăuți, in the same district, two more persons who declare themselves ‘Inochentists’ were identified, who likewise refuse to take part in the elections... The leadership of the Communist Party was informed of the Inochentists’ refusal to take part in the elections” [23, p. 76-77].

In the play “Slaves of Darkness,” alongside those who declared themselves Jehovah’s Witnesses and Inochentists, Baptists, Orthodox priests, and villagers who continued to have their children baptized were also mocked. It is no accident that in the preface of the work there is a phrase that reveals Gheorghe Timofte’s true in-

turi de cei ce se declarau iehoviști și inochentiști, erau luați în derâdere bapțiști, preoții ortodocși și sătenii care continuau să-și creștineze copiii. Nu în zadar în prefața lucrării este o frază care deconspiră adevăratele intenții ale lui Gheorghe Timofte: „Autorul îi demască fără cruțare atât pe reprezentanții diferitelor secte, cât și pe slujitorii cultelor” [21, p. 2]. Lucrarea a fost editată în număr de 3000 de exemplare.

Studiind particularitățile activității instituțiilor cultural-educative din acea perioadă, autorul Valentin Burlacu scrie: „De altfel, cadrele instituțiilor cultural-educative s-au dovedit a fi mai apte de propagandă decât capabile a fi la înălțimea exigențelor profesionale. Documentele depistate în arhive atestă faptul că majoritatea absolută a lucrătorilor din sistemul luminării culturale a fost antrenată în calitate de împuterniciți la organizarea diferitelor campanii politico-gospodărești: alegeri în sovietele de diferit nivel, organizarea diverselor festivități de esență sovietică și comunistă” [17, p. 77].

Pentru a promova proletcultismul, Gheorghe Timofte în anul 1965 organizează o trupă de artiști amatori care, din afirmațiile lui Vasile Balan, „au pus temelia teatrului popular „Contemporanul”. Spectacolele montate de această trupă se bucurau de succes printre tineretul din țară. Dramaturgul Gheorghe Timofte scrie mai multe piese care au fost puse în scenă de teatrul popular „Contemporanul”. S-au bucurat de aplauzele spectatorilor piesele „Dragoste și Ură”, „Visuri și necazuri”, „Dragoste cu bucluc” ș.a.” [4, p. 155-156].

Cu certitudine, toate teatrele din RSSM erau instrumente de îndoctrinare politică axată pe promovarea pseudovalorilor și românofobiei. De multe ori înainte de spectacole se organizau simpozioane, comunicări cu participarea reprezentanților autorităților sovietice. Evident că și angajații KGB au profitat de această situație pentru a racola informatori, a organiza întâlniri conspirative etc.

Analizând creația lui Gheorghe Timofte, autorul A. Vicu scrie: „Deși piesele-i

tentions: “The author mercilessly unmasks both the representatives of the various sects and the servants of religious cults” [21, p. 2]. The work was published in a print run of 3,000 copies.

Studying the particular features of the activity of cultural-educational institutions of that period, the author Valentin Burlacu writes: “Moreover, the staff of the cultural-educational institutions proved themselves better suited to propaganda than to meeting professional standards. Documents found in the archives attest that the vast majority of workers in the system of cultural enlightenment were engaged as plenipotentiaries in organizing various political-economic campaigns: elections to Soviets of various levels, [and] the organization of various festivities of a Soviet and communist character” [17, p. 77].

In order to promote proletcultism, Gheorghe Timofte, in 1965, organized a troupe of amateur artists which, according to Vasile Balan, “laid the foundation of the popular theatre ‘Contemporanul’ [The Contemporary]. The performances staged by this troupe were popular among the country’s youth. The playwright Gheorghe Timofte wrote several plays that were staged by the popular theatre ‘Contemporanul.’ The plays ‘Love and Hate,’ ‘Dreams and Troubles,’ ‘Love with Complications,’ and others enjoyed the audience’s applause” [4, p. 155-156].

Certainly, all the theatres in the MSSR were instruments of political indoctrination aimed at promoting pseudo-values and Romanophobia. Often, before performances, symposiums and talks were organized with the participation of representatives of the Soviet authorities. It is clear that KGB employees, too, took advantage of this situation to recruit informants, organize clandestine meetings, and so on.

Analyzing Gheorghe Timofte’s body of work, the author A. Vicu writes: “Although his plays are heavily beholden to ideological precepts, his excessive zeal in this regard being driven by the circumspection inspired by his sad experience as a political prisoner, it was not until 1970

sunt tributare masiv preceptelor ideologice, excesul său de zel în această privință fiind determinat de circumspecțiile inspirate de trista-i experiență de deținut politic, abia în 1970 șapte din creațiile sale dramatice au apărut într-un volum intitulat „Piese”, peste alți șase ani Gh. Timofte editând cartea „Piese pentru teatrul popular” – carte ce constitui, în fond, și o sinteză a activității sale în postura de conducător artistic al Teatrului Popular „Contemporanul”, fondat în 1965 sub auspiciile Casei de Cultură a Sindicatelor din capitală, în repertoriul căruia Gh. Timofte incluse câteva piese ale sale: „Dragoste și ură”, „Visuri și necazuri”, „Dragoste cu bucluc” etc., alte piese fiind montate la Teatrul „V. Alecsandri” din Bălți și la „Licurici” din Chișinău. Notoriu în republică, „Contemporanul” se învrednici, în 1967, de Diploma de gradul I și de medalia de aur în cadrul Festivalului Unional al Teatrelor Populare, o medalie similară fiind acordată și animatorului trupei respective, Gh. Timofte. Mulți dintre membrii ei au devenit pe parcurs actori profesioniști – Șveț, Bechet, Cucuruzac ș.a.” [2, p. 52].

Autorii care au scris despre viața, activitatea și creația lui Gh. Timofte au trecut în revistă doar câteva din piesele publicate de acesta. În realitate și în cartea „Piese” acesta a continuat să lupte cu religia. Este vorba de piesa „Vai, părinte Macovei! [24, p. 120]”, în care autorul prezintă preotul din sat drept cea mai odioasă persoană, care trebuie exclusă din societate. În așa mod se justifică închiderea masivă a lăcașelor sfinte și excluderea clerului din viața publică. Tot în această carte este publicată lucrarea „Luptătorii. Piesă într-un act și 3 tablouri (Scene despre eroul legendar G.I. Kotovski)” [24, p. 42].

Piesa confirmă implicarea proletcultiștilor în falsificarea istoriei naționale, precum și tendința lor de a pune în lumină favorabilă unii infractori care au aderat la bolșevici. Folosind metodele propagandei sovietice, Gh. Timofte include în biografia controversatului G. Kotovski unele informații care nu au nimic comun cu realitatea. Astfel, în premieră se menționează

that seven of his dramatic works appeared in a volume entitled ‘Plays’; six years later, Gh. Timofte published the book ‘Plays for the Popular Theatre’ – a book that constituted, in essence, a synthesis of his activity as artistic director of the Popular Theatre ‘Contemporanul,’ founded in 1965 under the auspices of the Trade Unions’ House of Culture in the capital, in whose repertoire Gh. Timofte included several of his own plays: ‘Love and Hate,’ ‘Dreams and Troubles,’ ‘Love with Complications,’ etc., while other plays were staged at the ‘V. Alecsandri’ Theatre in Bălți and at ‘Licurici’ [Firefly] in Chișinău. Renowned throughout the republic, ‘Contemporanul’ was awarded, in 1967, the First-Degree Diploma and the Gold Medal at the All-Union Festival of Popular Theatres, a similar medal also being awarded to the troupe’s director, Gh. Timofte. Many of its members went on to become professional actors – Șveț, Bechet, Cucuruzac, among others” [2, p. 52].

The authors who have written about the life, activity and creative work of Gh. Timofte have reviewed only a few of his published plays. In reality, in the book “Plays” as well, he continued his struggle against religion. This is the case with the play “Oh, Father Macovei!” [24, p. 120], in which the author presents the village priest as the most odious of persons, who must be excluded from society. In this way, the mass closure of houses of worship and the exclusion of the clergy from public life were justified. The same book also includes the work “The Fighters. A Play in One Act and 3 Scenes (Scenes about the Legendary Hero G.I. Kotovsky)” [24, p. 42].

The play confirms the involvement of proletcultists in falsifying national history, as well as their tendency to cast a favorable light on certain criminals who joined the Bolsheviks. Using the methods of Soviet propaganda, Gh. Timofte includes in the biography of the controversial G. Kotovsky some information that has nothing in common with reality. Thus, for the first time, it is claimed that Grigore Kotovsky robbed landowners who allowed themselves to speculate on the Russo-Japanese War of

faptul că Grigore Kotovski jefuia moșierii care își permiteau să speculeze pe seama războiului ruso-japonez din anii 1904-1905, pentru a rechiziționa produse alimentare de la țăranii basarabeni. Așadar, în piesa de ficțiune este inclus următorul episod: „Kotovski (către Leonardi). Spune, domnule boier ticălos: de ce ai amăgit oamenii că statul va rechiziționa vitele, pentru că îi trebuie în războiul cu Japonia, și le-ai cumpărat de la ei cu un preț de nimic?! De ce-ți bați joc de lume, ticălosule? (Îl zgâlțâie de piept). Chiar mâine să le întorci oamenilor vitele înapoi! Auzi?” [24, p. 50].

Se știe că în acea perioadă într-adevăr mulți tineri basarabeni opuneau rezistență regimului țarist, fapt pentru care erau urmăriți de poliția politică a Imperiului Rus. Printre ei erau Ion Pelivan, Ștefan Usinevici, Constantin Goian și alții. În același timp, Grigori Kotovski urmărind interesele persoanele, era implicat într-o serie de activități ilicite și manifesta indiferență față de problemele țăranilor. De fapt, nu iese unicul mesaj fals inclus de Gheorghe Timofte în cărțile sale. Chiar dacă a absolvit o instituție superioară de învățământ din or. București, acesta nu rata ocazia de a promova românofobia în lucrările sale. Drept confirmare este lucrarea „Jertfa. Piesă într-un act, 3 tablouri și epilog (Variantă pentru cercurile dramatice)”. Acțiunea se petrece într-un sat din Basarabia în anii 1917-1918 [24, p. 19]. În piesă este demonizat șeful postului de jandarmi și elogiați bolșevicii, cărora autorul le atribuie calități nobile. Urmează mai multe scene în care jandarmii sunt prezentați ca niște psihopați, iar bolșevicii drept victime inocente. În cele din urmă, spectacolul se încheie cu un act de răzbunare, în timpul căruia șeful postului de jandarmi este omorât: „Vasile... (trage un foc în capul șefului... câne, nu trebuie să mai trăiești!!!!... (Șeful cade jos)” [24, p. 41]. De regulă, asemenea episoade se încheiau sub aplauzele și ovațiile activiștilor prezenți în sală.

O altă „creație” în care se promovează românofobia este „Dragoste și ură. Piesă

1904-1905 in order to requisition food from Bessarabian peasants. Thus, the following episode is included in the fictional play: “Kotovsky (to Leonardi). Tell me, you wretched boyar: why did you deceive people, [telling them] that the state would requisition the cattle because it needed them for the war with Japan, and [then] bought them from them for next to nothing?! Why are you mocking the people, you scoundrel? (He shakes him by the chest). Tomorrow you will give the cattle back to the people! Do you hear?” [24, p. 50].

It is known that during that period many young Bessarabians did indeed resist the tsarist regime, for which they were pursued by the political police of the Russian Empire. Among them were Ion Pelivan, Ștefan Usinevici, Constantin Goian and others. At the same time, Grigori Kotovsky, pursuing personal interests, was involved in a series of unlawful activities and showed indifference to the peasants' problems. In fact, this is not the only false message included by Gheorghe Timofte in his books. Even though he graduated from an institution of higher education in Bucharest, he never missed an opportunity to promote Romanophobia in his works. Confirmation of this is the work “The Sacrifice. A Play in One Act, 3 Scenes and an Epilogue (A Version for Drama Circles).” The action takes place in a village in Bessarabia in 1917-1918 [24, p. 19]. In this play, the head of the gendarme post is demonized, while the Bolsheviks are glorified, with the author ascribing to them noble qualities. There follow several scenes in which the gendarmes are presented as psychopaths and the Bolsheviks as innocent victims. In the end, the play concludes with an act of revenge, during which the head of the gendarme post is killed: “Vasile... (fires a shot at the chief's head... you dog, you don't deserve to live anymore!!!!... (The chief falls down)” [24, p. 41]. Such scenes typically ended amid the applause and cheers of the activists present in the hall.

Another “creation” that promotes Romanophobia is “Love and Hate. A Play in One Act and 4 Scenes. The action takes place in the city of Chișinău during the time of the

într-un act și 4 tablouri. Acțiunea se petrece în orașul Chișinău în vremea ocupației boierilor români” [24, p. 60]. Anume în această piesă autorul prezintă o eroină care se plânge de viața pe care a trăit-o sub administrația română și de faptul că tatăl ei a murit în închisoarea Doftana: „în urma schingiuirilor, la care l-au supus călăii de la siguranță... apoi a murit și mama, fiindcă n-a avut bani pentru operație... Până și viața a ajuns un fel de marfă” [24, p. 62]. Piesa este o expresie a istoriografiei sovietice, având drept scop îndobânzirea marxist-leninistă atât a tinerilor, cât și a analfabeților adulți.

E necesar să specificăm că și cartea „Piese” a lui Gheorghe Timofte a fost editată în număr de 3000 de exemplare. În același timp, cenzura sovietică interzicea accesul la cărțile autorilor români care promovau adevărul istoric. Printre acestea se regăseau lucrările academicianului Ștefan Ciobanu, în care se menționa că „De la începutul revoluției și până la venirea armatei române, Basarabia este invadată de dezertori, iar când s-a început bolșevismul și soldații în dezordine cutreieră Basarabia, îndreptându-se spre casă. Am văzut că comitetul militar moldovenesc din Odessa protestează, „în fața democrației revoluționare”, împotriva purtărilor soldaților ruși în Basarabia. „Soldații ruși, ne spune ziarul „Cuvânt Moldovenesc”, au început să se poarte ca într-o țară dușmană. Prin târguri ei sparg beciurile, varsă vinul, se îmbată ca niște porci și fac fel de fel de batjocuri. Pe la sate, ei fac același lucru: își bat joc de bielele femeii, ai căror bărbați sunt pe front, ies la drum, unde prădă pe moldoveni și pe toți” [25, p. 59-60].

Revenind la biografia lui Gheorghe Timofte, aflăm de la Vasile Balan că în anul 1976 acesta „a mai scos de sub tipar o nouă carte – „Piese pentru teatrul popular”, o sinteză a activității sale teatrale. Piese de dramaturgie Gheorghe Timofte Cârpeșteanul au fost montate în teatrele „V. Alecsandri” din Bălți, „Licurici” și „Contemporanul” din Chișinău. Gheorghe Timofte visa să organizeze teatre populare în toate localitățile țării, dar n-a dovedit să-l

occupation by the Romanian boyars” [24, p. 60]. It is precisely in this play that the author presents a heroine who complains about the life she led under Romanian administration and about the fact that her father died in the Doftana prison: “as a result of the torture inflicted on him by the executioners of the Siguranța... then my mother also died, because she had no money for an operation... Even life itself had become a kind of merchandise” [24, p. 62]. The play is an expression of Soviet historiography, aimed at the Marxist-Leninist indoctrination of both young people and illiterate adults.

It should be noted that Gheorghe Timofte's book “Plays” was likewise published in a print run of 3,000 copies. At the same time, Soviet censorship blocked access to the books of Romanian authors who promoted historical truth. Among these were the works of academician Ștefan Ciobanu, in which it was stated that “From the beginning of the revolution until the arrival of the Romanian army, Bessarabia was overrun by deserters, and when Bolshevism began and disorderly soldiers roamed through Bessarabia, heading home. We saw that the Moldovan military committee in Odessa protested, ‘before the revolutionary democracy,’ against the conduct of Russian soldiers in Bessarabia. ‘The Russian soldiers,’ the newspaper ‘Cuvânt Moldovenesc’ [Moldovan Word] tells us, ‘Have begun to behave as if in an enemy country. In the marketplaces they break open cellars, spill the wine, get drunk like pigs, and commit all manner of mockery. In the villages, they do the same thing: they mock the poor women whose husbands are at the front, come out onto the roads, where they rob the Moldovans and everyone else’” [25, p. 59-60].

Returning to Gheorghe Timofte's biography, we learn from Vasile Balan that in 1976 he “published yet another book – ‘Plays for the Popular Theatre’ – a synthesis of his theatrical activity. The plays of the playwright Gheorghe Timofte Cârpeșteanul [of Cârpești] were staged at the ‘V. Alecsandri’ Theatre in Bălți, and at ‘Licurici’ and ‘Contemporanul’ in Chișinău. Gheorghe Timofte dreamed of organizing popular theatres in

materializeze. Această sarcină nobilă le revine discipolilor săi” [4, p. 156].

Ultimă carte a lui Gheorghe Timofte a fost editată în număr de 4000 de exemplare, în care unele piese au fost reeditate cu modificarea parțială a textului, iar altele erau noi. Toate însă urmăreau același scop de a forma caracterul tinerei generații în baza idealurilor comuniste. Un exemplu este piesa „Scânteia libertății”, în care autorul repetă multe scene din „Jertfa”, reconstituind lupta bolșevicilor cu jandarmii români. În ultima variantă sunt făcute unele schimbări. În prima versiune, șeful jandarmilor era omorât cu un pistol prin împușcare. Ulterior, probabil din cauza restricțiilor cu privire la regimul juridic al armelor de recuzită, la indicația serviciilor secrete Gheorghe Timofte a înlocuit pistolul cu un cuțit. Astfel, la finalul spectacolului șeful postului de jandarmi este omorât cu cuțitul de un alt „erou” pe nume Mitrea” [26, p. 106].

Pentru a populariza ideile marxist-leniniste în rândul minorităților naționale din RSSM, Gheorghe Timofte a scris o piesă despre participarea etnicilor găgăuzi la revoltele din anii 1905-1906. Este vorba de piesa „Răzmerița. Dramă în patru acte și nouă tablouri. Acțiunea se petrece în anii 1905-1906 în Comrat precum și în satele din împrejurimile lui” [26, p. 3].

În stilul preferat de autor, și în această piesă un boier este prezentat drept exemplu de ipocrizie. Este vorba de latifundiarul Țanco, care deținea pământuri în Comrat și satele din apropiere. În piesă el este numit Țanca. Fiind atacat de țărani, cere sprijinul jandarmilor și militarilor ruși care aplică forța și armele asupra atacatorilor. După un șir de acțiuni, spectacolul se încheie cu un episod tragic, specific „operelor” lui Gheorghe Timofte. Șeful jandarmeriei guberniei Basarabia împușcă un țăran care, fiind îmbrâncit de un ofițer, „cade jos, silabisând (corect e silabisind - n.n.): Re-pub-li-că! Slo...bo-dă! Pă ... mânt! Le-nin!” [26, p. 56]. Numele liderului bolșevic era pronunțat de nenumărate ori în scena teatrelor, pentru a îndemna oamenii să-i studieze biografia

every locality of the country, but he did not manage to bring this to fruition. This noble task falls to his disciples” [4, p. 156].

Gheorghe Timofte's last book was published in a print run of 4,000 copies, in which some plays were reissued with partial changes to the text, while others were new. All of them, however, pursued the same goal of shaping the character of the younger generation on the basis of communist ideals. One example is the play “The Spark of Freedom,” in which the author repeats many scenes from “The Sacrifice,” reconstructing the Bolsheviks' struggle against the Romanian gendarmes. In this final version, some changes were made. In the first version, the head of the gendarmes was killed with a pistol shot. Later, probably because of restrictions on the legal regime of stage prop weapons, on the instructions of the secret services, Gheorghe Timofte replaced the pistol with a knife. Thus, at the end of the play, the head of the gendarme post is killed with a knife by another “hero” named Mitrea [26, p. 106].

To popularize Marxist-Leninist ideas among the national minorities of the MSSR, Gheorghe Timofte wrote a play about the participation of ethnic Gagauz in the revolts of 1905-1906. This is the play “The Uprising [Răzmerița]. A Drama in Four Acts and Nine Scenes. The action takes place in 1905-1906 in Comrat and in the surrounding villages” [26, p. 3].

In the style favored by the author, in this play, as well, a boyar is presented as an example of hypocrisy. This is the landowner Țanco, who owned land in Comrat and the surrounding villages. In the play he is called Țanca. Attacked by the peasants, he calls for the support of the gendarmes and Russian soldiers, who use force and weapons against the attackers. After a series of events, the play ends with a tragic episode, characteristic to Gheorghe Timofte's “works.” The chief of the gendarmerie of the Bessarabia Governorate shoots a peasant who, having been pushed by an officer, “falls down, spelling out: Re-pub-lic! Freedom! Land! Le-nin!” [26, p. 56]. The name of the Bolshevik leader was pronounced

și să se alăture ideilor utopice promovate de acesta. Lansând piesa „Răzmerița”, Gheorghe Timofte avea drept obiectiv estomparea cunoașterii despre calvarul prin care au trecut etnicii găgăuzi în primii ani de ocupație sovietică și de a-i „ajuta” să se pătrundă de învățătura leninistă, distanțându-se de la tradițiile lor naționale.

Nu sunt trecuți cu vederea nici etnicii romi pe care Gh. Timofte îi numește „țigani” în cărțile sale. Un exemplu este piesa „În rând cu oamenii. Crâmpie din viața unor oameni cu destine zbuciumate” [26, p. 107]. Toate piesele lui Gheorghe Timofte scrise în timpul regimului totalitar comunist promovau falsul istoric, iar publicul era obligat să însușească aceste „lecții de patriotism sovietic”. Se știe că mii de oameni au fost deportați în Kazahstan și Siberia pentru faptul că refuzau să se înscrie în colhozuri. Mulți dintre aceștia au murit acolo din cauza condițiilor vitrege. În contrast cu acest adevăr istoric vine piesa „În rând cu oamenii”, în care autorul Gheorghe Timofte scrie cum o șatră de țigani nomazi, abandonându-și tradițiile, au luat decizia de a se înscrie în colhoz și au ajuns astfel „în rând cu oamenii” sovietici. În realitate, autoritățile sovietice manifestau o atitudine discriminatorie față de cetățenii de etnie romă. Acei dintre ei ce nu se angajau în câmpul muncii erau condamnați la închisoare pentru trândăvie și practicarea cerșetoriei, iar copiii lor care nu frecventau școala erau internați deseori în școli speciale, destinate persoanelor cu afecțiuni psihice. În imagine negativă erau prezentați romii și în «capodoperele» scrise de proletcultiștii din România comunistă, cum ar fi Zaharia Stancu, care subliniază în una din lucrările sale că „Țigani au obicei să fure copii de la țărani și chiar de la orașeni. Îi fură, îi bat, îi schilodesc, răsu-cindu-le mâinile și picioarele și scot din ei cerșetori” [12, p. 271]. Evident că asemenea afirmații stimulau ura populației față de romi, însă erau destui autori care au scris despre loialitatea romilor față de partidul comunist. Pe această cale a mers și Gheorghe Timofte, care a depus mult efort pentru a crea iluzia precum că, devenind membri ai colhozului,

countless times on theatre stages, in order to urge people to study his biography and join the utopian ideas he promoted. In staging the play “The Uprising [Răzmerița],” Gheorghe Timofte aimed to obscure knowledge of the ordeal endured by ethnic Gagauz in the first years of Soviet occupation and to “help” them absorb Leninist teaching, distancing them from their national traditions.

Nor were the Roma ethnic minority overlooked, whom Gh. Timofte refers to in his books as “Gypsies.” One example is the play “Among the People. Fragments from the Lives of People with Troubled Fates” [26, p. 107]. All of Gheorghe Timofte’s plays, written during the totalitarian communist regime, promoted historical falsehood, and the public was compelled to absorb these “lessons in Soviet patriotism.” It is known that thousands of people were deported to Kazakhstan and Siberia for refusing to join the kolkhozes. Many of them died there due to harsh conditions. In contrast to this historical truth stands the play “Among the People,” in which the author Gheorghe Timofte writes of how a band of nomadic Gypsies, abandoning their traditions, decided to join the kolkhoz and thus came to be “among the people” of the Soviet Union. In reality, the Soviet authorities displayed a discriminatory attitude toward citizens of Roma ethnicity. Those among them who did not take up employment were sentenced to prison for parasitism and begging, and their children, who did not attend school, were often placed in special schools for persons with psychiatric conditions. Roma were likewise presented in a negative light in the “masterpieces” written by proletcultists in communist Romania, such as Zaharia Stancu, who states in one of his works that “Gypsies have a habit of stealing children from peasants and even from town dwellers. They steal them, beat them, maim them by twisting their arms and legs, and turn them into beggars” [12, p. 271]. Clearly, such statements fueled the population’s hatred toward Roma, yet there were also plenty of authors who wrote about the Roma’s loyalty to the Communist Party. Ghe-

romii din RSSM aveau parte de un trai prosper. În realitate reprezentanții acestui popor se confruntau cu multiple probleme, pe care nu le puteau depăși. Mulți copii de romi au ajuns victime ale discriminării. Un exemplu elocvent a fost publicat de autorii sovietici P. Gusev și A. Eliseev, care au constatat că în anul 1962 judecătoria populară din raionul Soroca a condamnat minora S. la un an și șase luni de privațiune de libertate cu executarea într-o colonie de reeducare prin muncă, doar pentru faptul că la vârsta de 15 ani, fiind influențată de maturi, a săvârșit un furt.

Din materialele dosarului reiese că S. este copilul cel mai mare dintre cei șase care cresc în familie. Tatăl pietrar, mama – casnică, bolnavă. Părinții nu aveau posibilitatea de a exercita controlul asupra minorei și foarte puțin se ocupau de educația ei. În copilărie S. a primit o traumă la cap în urma unei căderi din copac. Din această cauză avea rezultate slabe la învățătură, rămânând repetentă în clasele 1-4. Colectivul școlii nu s-a preocupat de educația acesteia. Învățătorul Doroșenko, care era și diriginte de clasă, recunoștea că școala pur și simplu a lăsat-o pe cont propriu pe această elevă, fără a-i acorda ajutor. Evident că în asemenea situație nu era cazul de grăbit cu aplicarea pedepsei privative de libertate minorei S., ci trebuia luată pentru început o măsură de constrângere cu caracter educativ [27, p. 96-97]. Reiterăm că mulți copii de etnie romă ajungeau cu ușurință în instituțiile de detenție sau în școli speciale, pentru faptul că sustrăgeau produse alimentare din cauza foamei. Cert e că în acea perioadă majoritatea locuitorilor din RSSM se confruntau cu probleme de ordin politic și social-economic. În același timp, propaganda sovietică folosea diferite mecanisme pentru a îngrădi accesul cetățenilor la informații, promovând minciuna drept adevăr și folosind în acest scop presa, televiziunea și scenele teatrelor. După cum scrie autorul Valentin Burlacu, „Statul totalitar sovietic a acționat metodic pentru a cultiva prin activitatea artistică de amatori o cultură în masă, o cultură ideo-

orghe Timofte followed this same path, putting much effort into creating the illusion that, by becoming members of the kolkhoz, the Roma of the MSSR enjoyed a prosperous life. In reality, members of this people faced numerous problems that they could not overcome. Many Roma children fell victim to discrimination. A telling example was published by the Soviet authors P. Gusev and A. Eliseev, who found that in 1962 the people's court of Soroca district sentenced the minor S. to one year and six months' deprivation of liberty, to be served in a labor re-education colony, solely for having committed a theft at the age of 15 under the influence of adults.

From the case file it emerges that S. was the eldest of six children being raised in the family. The father was a stonemason, the mother a housewife, in poor health. The parents were unable to supervise the minor and devoted very little time to her upbringing. As a child, S. suffered a head injury after falling from a tree. Because of this she had poor academic results, having to repeat grades 1 through 4. The school staff took no interest in her education. The teacher Doroșenko, who was also her homeroom teacher, admitted that the school had simply left this pupil to her own devices, without offering her any help. Clearly, in such a situation there was no reason to rush to impose a custodial sentence on the minor S.; rather, an educational measure of restraint should have been applied from the outset [27, p. 96-97]. We reiterate that many Roma children easily ended up in detention institutions or special schools for having stolen food out of hunger. It is a fact that, during that period, most residents of the MSSR faced problems of a political and socio-economic nature. At the same time, Soviet propaganda used various mechanisms to restrict citizens' access to information, presenting lies as truth and using for this purpose the press, television and theatre stages. As the author Valentin Burlacu writes, “The Soviet totalitarian state acted methodically to cultivate, through amateur artistic activity, a mass culture, an ideologized culture steeped in proletcultist stereotypes and canons. The class-based

logizată impregnată cu stereotipuri și canoane proletcultiste. Atitudinea de clasă și lupta cu „naționalismul burghez”, absolutizarea principiilor comuniste în detrimentul celor general-umane, însoțite de scoaterea forțată din circulație a valorilor spirituale naționale, duc, în ultima instanță, la neglijarea particularităților și tradițiilor culturale specifice populației băștinașe” [17, p. 80].

Același autor menționează că „În consecință, activitatea instituțiilor cultural-educative, asemenea altor instituții ideologice, era concepută ca un instrument de îndoctrinare politică, înstrăinare națională și cultivare a românofobiei... Genocidul fizic a fost completat cu cel spiritual” [17, p. 74]. Cu certitudine piesele scrise de Gheorghe Timofte au contribuit la realizarea acestui genocid spiritual. Adevărul e că acesta a reușit să implice mulți discipoli de-ai săi în activitatea propagandistică, determinându-i pe unii să săvârșească fapte imorale împotriva anumitor persoane care opuneau rezistență puterii sovietice. Nu este secret că mulți oameni de artă au colaborat cu KGB-ul. Unii nu mai sunt în viață. Alții modificându-și biografiile pretind a fi modele de moralitate, chiar dacă pe timpuri au scris denunțuri la comanda acestei odioase instituții, pentru a distruge mișcarea de eliberare națională. N-au fost deconspirați pentru că dosarele lor au fost evacuate în mod fraudulos din arhiva KGB al RSSM cu puțin timp înainte de căderea imperiului sovietic. Din afirmațiile istoricului Ruslan Șevcenco: „dosarele agenturii și ale colaboratorilor serviciului operativ se mai află și astăzi la Tiraspol” [28, p. 210]. În acest context, istoricul Pavel Moraru afirmă că „Din cauza lipsei dosarelor, lustrăția („purificare, curățare”) de la Chișinău este greu de realizat, fiind practic imposibilă” [20, p. 210].

CONCLUZII

Există speranțe că pe parcursul anilor cercetătorii vor avea acces la documentele evacuate și vor publica listele persoanelor care au „mers la compromis” acceptând colaborarea cu organele represive sovietice. Adevărul istoric va fi restaurat doar

attitude and the struggle against ‘bourgeois nationalism,’ the absolutization of communist principles at the expense of general human values, accompanied by the forced withdrawal of national spiritual values from circulation, ultimately led to the neglect of the specific cultural characteristics and traditions of the native population” [17, p. 80].

The same author notes that “As a result, the activity of cultural-educational institutions, like that of other ideological institutions, was conceived as an instrument of political indoctrination, national alienation and the cultivation of Romanophobia... Physical genocide was completed by spiritual genocide” [17, p. 74]. Certainly, the plays written by Gheorghe Timofte contributed to the accomplishment of this spiritual genocide. The truth is that he managed to involve many of his own disciples in propagandistic activity, driving some of them to commit immoral acts against certain persons who resisted Soviet power. It is no secret that many people of the arts collaborated with the KGB. Some are no longer alive. Others, having altered their biographies, claim to be models of morality, even though in their time they wrote denunciations at the behest of this odious institution, in order to destroy the national liberation movement. They were not unmasked because their files were fraudulently removed from the KGB archive of the MSSR shortly before the fall of the Soviet empire. As the historian Ruslan Șevcenco states: “The files of the agent network and of the operational service’s collaborators are still, to this day, kept in Tiraspol” [28, p. 210]. In this context, the historian Pavel Moraru states that “Owing to the absence of these files, lustration (‘purification, cleansing’) in Chișinău is difficult to carry out, being practically impossible” [20, p. 210].

CONCLUSIONS

There are grounds for hope that, over the years, researchers will gain access to the removed documents and will publish the lists of persons who “made a compromise” by agreeing to collaborate with the Soviet repressive bodies. Historical truth will

prin deconspirarea profilului moral și a faptelor ilicite comise de aceștia împotriva propriului popor. Cu părere de rău, Gheorghe Timofte nu este unicul om de artă, care, după revenirea din GULAG-ul sovietic, a continuat să elogieze regimul totalitar comunist, promovând ateismul și românofobia. Pe rafturile bibliotecilor publice sunt o mulțime de cărți editate în perioada sovietică, care păstrează în interiorul lor amprenta comunismului. Mai grav e că unii autori ai acestor „opere literare” se declară la etapa actuală mari apărători ai demnității naționale, în realitate fiind niște pseudopatrioți care au profitat de nomenclatura sovietică, iar actualmente de conjunctura politică. Paradoxal, există și descendenți ai victimelor represiunilor politice, care depun flori la monumentul lui Lenin. Alături de nostalgicii după vechiul regim, aceștia declară că doresc restaurarea URSS, a unui stat în care regimul politic nu garanta libertatea conștiinței, îngrădea drepturile cetățenilor la libera exprimare, la informație, accesul la justiție, precum și alte drepturi care existau în acest lagăr sovietic doar la nivel declarativ. Acest grup de persoane controversate pledează pentru păstrarea monumentelor ce glorifică regimul totalitar, prezența cărora în spațiul public este o ofensă adusă memoriei victimelor totalitarismului comunist. Unica soluție de a schimba situația este desovietizarea mediului în care locuim. Doar în asemenea condiții pot fi promovate valorile democratice, valorile naționale și valorile europene pe fundalul cărora se va forma conștiința națională, cultura juridică și a memoriei ca parte componentă a culturii civice.

be restored only by unmasking the moral profile and the unlawful acts committed by such persons against their own people. Regrettably, Gheorghe Timofte is not the only man of the arts who, after returning from the Soviet GULAG, continued to glorify the totalitarian communist regime, promoting atheism and Romanophobia. The shelves of public libraries hold a great many books published during the Soviet period, which still bear the imprint of communism within them. What is more troubling is that some of the authors of these “literary works” now present themselves as great defenders of national dignity, when in reality they were pseudo-patriots who took advantage of the Soviet nomenclatura and, at present, of the political conjuncture. Paradoxically, there are also descendants of the victims of political repression who lay flowers at the monument to Lenin. Alongside those nostalgic for the old regime, they declare that they wish for the restoration of the USSR — a state whose political regime did not guarantee freedom of conscience, and which restricted citizens’ rights to free expression, to information, to access to justice, and other rights that existed in this Soviet camp only at a declarative level. This group of controversial persons advocates for the preservation of monuments glorifying the totalitarian regime, whose presence in public space is an affront to the memory of the victims of communist totalitarianism. The only solution for changing this situation is the desovietization of the environment in which we live. Only under such conditions can democratic values, national values and European values be promoted, on the basis of which national consciousness, legal culture and the culture of remembrance, as a component part of civic culture, will be formed.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

BIBLIOGRAPHICAL REFERENCES

1. Legea Nr. 1225 din 08.12.1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice.
2. Vicu A. Circumspecțiile unui fost deținut politic. Cahulul literar și artistic. Nr. 9(13) ianuarie-martie 2022, publicat pe primariacahul.md accesat pe 29.05.2026.

3. Postică E., Praporșic M., Stăvilă V. Car-tea Memoriei. Catalog al victimelor to-talitarismului comunist, Chișinău, 1999, vol. I. 425 p.
4. Balan V. A baștinei eternă amintire. Cârpești, 2004. 312 p.
5. Arhiva MAI al Republicii Moldova. Fond 103, Opis 6, Ex. 71.
6. Țarălungă E. Enciclopedia identității românești. Personalități. București, Ed. Litera Internațional, 2011. 864 p., ro.wikipedia.org
7. Sălăgean M. România între 1919 și 1947. În: Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan. Istoria României: compendiu. Academia Româ-nă, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2007. 580 p.
8. Aramă E. Istoria dreptului românesc, Chișinău, 1995. 206 p.
9. Otu P., citat de Manuel Stănescu. În: Re-tragerea Armatei a 4-a Române la vest de Prut, iunie-iulie 1940. Lucrările Sesi-unii Naționale a Doctoranzilor în Istorie (ediția I) Oradea, 22-23 mai 2009.
10. Stan C. I. Refugiații basarabeni și bu-covineni (1944-1945). Destin românesc, Nr. 2/2002, An. IX, Nr. 34, Chișinău-București. 125 p.
11. Stancu Z. Vântul și ploaia, vol. II, Editura Pentru Literatură, 1969. 332 p.
12. Firoiu D. V. Istoria statului și dreptului românesc. Iași, 1993. 172 p., [https://his-toria.ro](https://historia.ro)
13. Popa C. Regimul comunist din România (1948-1989). În: Pop Ioan-Aurel, Bolovan Ioan. Istoria României: compendiu. Aca-demia Română, Centrul de Studii Tran-silvane, Cluj-Napoca, 2007. 809 p.
14. Молодежь Молдавии. 17 января 1947 г.
15. Burlacu V. Instituțiile culturale-educa-tive din R.S.S. Moldovenească – instru-ment de rusificare (1944-1950). În: Des-tin românesc Nr. 2/2002, An. IX, Nr.34, Chișinău-București, 2002.
16. Никоноров М.Г. Сборник жаргонных слов и выражений, употребляемых преступным элементом, а также символов некоторых татуировок, наносимым им на тело. ГУИТУ МВД СССР, Москва, 1983. 106 p.
17. Petrencu A. Teroarea stalinistă în Ba-sarabia. Studii, documente, memorii. Chișinău, 2013. 360 p.
18. Moraru P. Urmașii lui Felix Dzerjinski: Organele Securității Statului în Republi-ca Sovietică Socialistă Moldovenească, 1940-1991, București, 2008. 272 p.
19. Тимофте Г. Робий ынтунерикулуй (Фийка Иерусалимулуй), пьесă , „Картя молдовеняскэ”, Кишинэу, 1961.
20. Волков Г.М. Взгляд через десятилетия. Очерки генерал-лейтенанта КГБ о личной жизни и чекистских операциях в России, Западной Украине, Казахстане и Молдавии. Кишинев: Служба информации и безопасности Республики Молдова, 2006. 278 p.
21. Arhiva MAI a Republicii Moldova. Dosa-rul N8, vol. I, Fond 103, Opis 5, Ex. 61.
22. Тимофте Г. Пьесе, „Картя молдовеня-скэ”, Кишинэу, 1970.
23. Ciobanu Ș. Unirea Basarabiei. Editura „Universitas”, Chișinău, 1993. 331 p.
24. Тимофте Г. Пьесе пентру театрул по-пулар, „Картя молдовеняскэ”, Киши-нэу, 1976.
25. Гусев П., Елисеев А. О роли судов в предупреждении правонарушений несовершеннолетних. В: Соблюдать законы об ответственности несовер-шеннолетних. Редактор-составитель А.И. Санталов. Издательство „Картя молдовеняскэ”, Кишинев, 1965.
26. Șevcenco R., citat de Moraru P. În: Mo-raru P. Urmașii lui Felix Dzerjinski: Or-ganele Securității Statului în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, 1940-1991, București, 2008. 272 p.
27. Arhiva MAI al Republicii Moldova. Fond 50, Opis 6, Ex. 76, Dosarul 3, vol. 2.